

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

ŠAUJAMIEROČU KONTROLE EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBĀS

BAKALaura DARBS

Autors: Ansis Plūksna

Studenta apliecības Nr.: ap17109

Darba vadītājs: Doc. Arnis Buka

RĪGA 2020

ANOTĀCIJA

Fiziskām personām ir tiesības iegūt savā īpašumā civilos šaujamieročus. Šaujamieroču apritei ir jābūt drošai un tādēļ, ņemot vērā tirdzniecības un pārvietošanās brīvību Eiropas Savienībā, ir nepieciešami vienoti standarti visās dalībvalstīs. Eiropas Savienības tiesību viens no galvenajiem principiem ir tuvināt dalībvalstu normatīvos aktus un atrast tam kopīgu, atbilstošu un pieņemamu pieeju dalībvalstu starpā.

Pētījumā tiek apskatīts Eiropas Savienības šaujamieroču aprites tiesiskais regulējums, tā izmaiņas laika gaitā un ar izmaiņām saistītie cēloņi. Ir izpētīti ar tēmu saistīti normatīvie akti, tiesu prakse un dažādi literatūras materiāli. Pētījums sastāv no piecām nodaļām, kurās analizēta šaujamieroču klasifikācija, ar šaujamieroču apriti saistītās galvenās drošības problēmas un to risinājumi, šaujamieroču izplatība Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomiskās zonas valstīs un Šveicē, kā arī izskatītas tiesiskā regulējuma īpatnības un izdarīti secinājumi.

Atslēgvārdi: Eiropas Savienība, šaujamieroči, šaujamieroču aprite, normatīvi, sabiedrības drošība, nelikumīgas darbības

ANNOTATION

Individuals have the right to acquire civilian firearms. The movement of firearms must be safe and, therefore, in view of the freedom of trade and movement within the European Union, common standards are needed in all Member States. One of the key principles of European Union law is to approximate the laws and regulations of the Member States and to find a common, appropriate and acceptable approach to it between the Member States.

The study examines the legal regulation of the movement of firearms in the European Union, its changes over time and causes of the changes. Legislation, court practice and various literature materials related to the topic have been studied. The study consists of five chapters. The study analyzes the classification of firearms, the main security problems related to the movement of firearms and their solutions, the prevalence of firearms in the countries of the European Union and the European Economic Area and Switzerland, examines the specifics of the legal framework and draws conclusions.

Keywords: The European Union, firearms, movement of firearms, regulations, public safety, illegal activities

SATURA RĀDĪTĀJS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS.....	5
IEVADS	6
1. ŠAUJAMIEROČU VIENOTAIS REGULĒJUMS EIROPAS SAVIENĪBĀ.....	8
2. ŠAUJAMIEROČU DEFINĒJUMS EIROPAS SAVIENĪBAS DIREKTĪVĀS	14
3. AR ES DIREKTĪVĀM PRIVĀTPERSONU LIETOŠANAI AIZLIEGTIE ŠAUJAMIEROČI UN AIZLIEGTĀS DARBĪBAS ŠAUJAMIEROČU APRITĒ.....	20
4. AR ES DIREKTĪVĀM ATĻAUTIE ŠAUJAMIEROČI CIVILAJĀ APRITĒ.....	25
4.1. Šaujāmieroči, kam jāsaņem atļauja.....	25
4.2. Šaujāmieroči un ieroči, kas jādeklarē	28
4.3. Šaujāmieroču iegādes nosacījumi un atļaujas.....	31
5. NELEGĀLO ŠAUJAMIEROČU APRITE EIROPAS SAVIENĪBĀ UN TĀS APKAROŠANA.....	36
5.1. Nelikumīga šaujāmieroču tirdzniecība un aprite Eiropas Savienībā	36
5.2. Galvenās problēmas cīņai ar nelegālo šaujāmieroču tirdzniecību un apriti Eiropas Savienībā.....	39
5.3. Nākotnes risinājumi nelegālo šaujāmieroču aprites mazināšanai.....	41
KOPSAVILKUMS.....	44
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	46

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
EBTA	Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija
EEK	Eiropas Ekonomiskā kopiena
EEZ	Eiropas Ekonomiskā Zona
EK	Eiropas Kopiena
ES	Eiropas Savienība
EST	Eiropas Savienības Tiesa
ICVS	International Crime Victims Survey
LESD	Līgums par Eiropas Savienības Darbību
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
3D	3 dimensiju (telpisks)

IEVADS

Ikvienā sabiedrībā pasaules mērogā jau no vēsturiskiem apstākļiem paliekoša un izplatīta ir šaujamo izmantošana. Valstu aizsardzības un sabiedriskās kārtības un drošības vajadzībām tos, kā efektīvus instrumentus izmanto militārie dienesti vai policija kā tiesībaizsardzības institūcija, dažāda veida organizāciju drošības darbinieki tostarp tos izmanto, lai nodrošinātu efektīvu apsardzi ar vērtīgu materiālu un finanšu līdzekļiem saistītām sfērām, mednieki tos izmanto dzīvnieku nomedīšanai, kas var būt vienlaicīgi nepieciešamība vai tikpat labi atpūtai līdzīgs pasākums un sporta šāvēji tos izmanto treniņu un atpūtas vajadzībām. Daļa šaujamo tiek iegādāti paš aizsardzības nolūkos, kā nodrošinājums savai, savu tuvinieku un īpašumu aizsardzībai ekstrēmās situācijās. Bet neizbēgami šaujamo lietotāju skaitā ir noziedznieki un teroristi, kas tos izmanto savu ieceru realizēšanai nerēķinoties ar sabiedrības kopējo nostāju. Šaujamos var izmantot ļaunprātīgi. Lai gan šaujamo galvenokārt ir aizsardzības veids vai dažkārt cilvēki tos izmanto brīvā laika nodarbēm (medības, sports), noziedzība, bruņota vardarbība un cilvēktiesību pārkāpumi norāda, ka šaujamo tirdzniecībā un glabāšanā pastāv būtiski riski.

Valstīs likumdevēji tādēļ ir izstrādājuši regulējumus, kas attiecas tieši uz šaujamo izmantošanu un tirdzniecību. Daudzkārt šie regulējumi ir piemēroti ikvienai konkrētai valstij dzīvojošajai sabiedrībai atsevišķi, kurā vēsturiska kultūra un likumu bardzība vai tās neesamība noteiktās sfērās šķiet pilnībā atbilstoša. Atšķirīgās valstīs ir atšķirīgi normatīvie regulējumi, un, kas vieniem var šķist samērīgi, citiem būtu absolūti nepieņemami. Ņemot vērā Eiropas Savienības situāciju, kurā ir iekļāvušās lielākā daļa Eiropas valstu, un brīvās tirdzniecības un personu pārvietošanās ierobežojumu izslēgšanu starp šīm valstīm, arī ieroču aprites jautājums ir viens to tiem būtiskajiem, kuram ir izstrādāti atsevišķi Eiropas Savienības līmeņa normatīvi, kas ir attiecināti uz visām dalībvalstīm, vēlāk arī iekļaujot tajos Eiropas Ekonomiskās zonas valstis un Šveici.

Darba mērķis ir izpētīt tiesisko regulējumu, ko Eiropas Savienības izstrādātie normatīvie akti šaujamo aprites jomā uzliek par pienākumu valstīm, kā arī apskatīt galvenos cēloņus šāda regulējuma ieviešanai un izmaņam laika gaitā un, sniegt priekšlikumus iespējamiem regulējuma uzlabojumiem.

Lai sasniegtu izvirzīto darba mērķi, ir jāveic šādi uzdevumi:

1. Izanalizēt šaujamo definējumu Eiropas Savienības normatīvajos aktos;

2. Izpētīt Eiropas Savienības normatīvo aktu izveides mērķus un ar tiem saistīto problēmjaudājumu risinājumus;
3. Izpētīt cēloņus regulējumu grozījumiem;
4. Izanalizēt dalībvalstīm noteiktos nosacījumus šaujamoču kontrolei;
5. Izpētīt aktuālo situāciju šaujamoču apritē Eiropas Savienībā

Šo uzdevumu veikšanai nepieciešamas zinātniskās pētniecības metodes:

1. Vēsturiskā metode, ar kuru veikt izpēti, kas saistīta ar izmaiņām un attīstību noteiktā laika periodā;
2. Salīdzinošā metode, lai salīdzinātu dalībvalstu un starptautiska līmeņa priekšstatus un pieeju konkrētajai tēmai;
3. Analītiskā metode, lai veiktu detalizētāku izpēti par piemērotajiem nosacījumiem un to atbilstību u.c.;
4. Indukcijas metode, vispārēju secinājumu izdarīšana, kas balstās uz dažādas pieejamas informācijas izpēti.

Bakalaura darbs sastāv no piecām nodaļām un apakšnodaļām, ievada, kopsavilkuma un secinājumu daļas, anotācijas latviešu un angļu valodā, izmantotās literatūras un juridisko materiālu saraksta.

Pirmajā nodaļā ir izpētīts mērķis vienotam šaujamoču regulējumam Eiropas Savienības dalībvalstu starpā, otrajā nodaļā apskatīts šaujamoča definējums, uz kura ir attiecināms regulējums. Trešajā un ceturtajā nodaļā ir izpētīti aizliegumi attiecībā uz šaujamočiem, kā arī atļautie šaujamoči un priekšnoteikumi to iegādei un darbībām ar tiem. Piektajā nodaļā ir apskatīta šaujamoču nelikumīga aprīte ES un risinājumi tās mazināšanai. Bakalaura darbā veikts arī visaptverošs šaujamoču regulējuma salīdzinājums ar dažādu valstu tiesību aktiem.

1. ŠAUJAMIEROČU VIENOTAIS REGULĒJUMS EIROPAS SAVIENĪBĀ

Eiropas Ekonomikas kopienas līgumā ar 1986. gada Vienoto Eiropas aktu tika iekļauts mērķis izveidot iekšējo tirgu, definējot to kā “telpu bez iekšējām robežām, kurā ir nodrošināta preču, personu, pakalpojumu un kapitāla brīva aprīte.”¹

Eiropas Savienības direktīvas par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli EEK 91/477² ieviešanas galvenais mērķis balstījās un Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgumu, uz tajā iekļautajām Eiropas Savienības pilsoņu tiesībām. Viens no būtiskākajiem iemesliem – 8.a. pantā (tagadējais 18. pants) minētajām Eiropas Savienības pilsoņu tiesībām brīvi pārvietoties un pastāvīgi uzturēties jebkuras dalībvalsts teritorijā.³ Tas noteica iekšējo tirgu bez iekšējām robežām Eiropas Savienības valstu starpā, brīvu preču un pakalpojumu aprīti.

Tā kā ieroči nav tā prece, ko vajadzētu nekontrolēti pārvietot pāri valstu robežām, tādejādi radot nevajadzīgas neērtības, un ir nepieciešama noteikta drošības noteikumu ievērošana, tika noteikts, ka ieroču aprītei ir nepieciešams pieņemt efektīvus noteikumus, „kas ļautu dalībvalstīs veikt kontroli pār šaujammieroču iegādi un glabāšanu un to pārvietošanu uz citu dalībvalsti”⁴, jo robežu kontroli bija paredzēts ievērojami atvieglot. Šajā situācijā bija vēlams izveidot kārtību, kas nodrošinātu valstis ar informāciju par ieroču ievēšanu un izvešanu. Kā arī direktīvas izveides laikā bija noteikta nepieciešamība pārāk neierobežot brīvu pārvietošanos saistībā ar medību un sporta pasākumiem.

Ja dalībvalstīs būs samērā līdzīgi saskaņoti tiesību akti šajā jomā, tas radīs arī ticību, ka jebkurā citā dalībvalstī attiecībā uz šaujammieročiem ir kvalitatīva kontrole, kas visiem būtu pieņemama. Vēlams bija dalībvalstu normatīvo aktu tuvināšana. Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līguma 100. a pants (tagadējais 95. pants)⁵ paredz iespējamus pasākumus, lai tuvinātu dalībvalstu tiesību aktus, kas var attiekties uz iekšējā tirgus darbību un it īpaši tuvināt tos aktus, kam ir saistība ar drošību un nepieciešamību uz augstu personu aizsardzību. Līdz ar to direktīvā tika noteikta ieroču klasifikācija. Tika noteikti aizliegtie šaujammieroči, tādi šaujammieroči, kuriem jāsaņem atļauja no valsts kompetentas institūcijas, tādi, kas ir jādeklarē un kategorija, kas neskaitās pie šaujammieročiem piederīgi priekšmeti.

¹ Eiropas Savienības faktu lapas. Iekšējā tirgus vispārīgie principi. Pieejams:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/33/iekseja-tirgus-visparigie-principi> [aplūkots 30.11.2020]

² Padomes direktīva 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli, Pieņemta 18.06.1991.

³ Eiropas Kopienas dibināšanas līgums. Parakstīts Romā 25.03.1957, 8.a p.

⁴ Padomes direktīva 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991.

⁵ Eiropas Kopienas dibināšanas līgums. Parakstīts Romā 25.03.1957, 100.a p.

“Ar šo direktīvu tika izveidots iekšējā tirgus papildu pasākums. Tas līdzsvaroja saistības nodrošināt noteiktu šaujamoču un to būtisku daļu pārvietošanas brīvību Savienībā, no vienas puses un nepieciešamību kontrolēt šo brīvību ar drošības garantijām, kas ir piemērotas minētajiem izstrādājumiem, no otras puses.”⁶

Atsevišķās dalībvalstīs pēc tiesību aktu harmonizēšanas ar šo direktīvu jau tika konstatēti ievērojami uzlabojumi šaujamoču aprītē, kā arī saistīto noziegumu un nelaimes gadījumu skaita samazinājums.⁷

Laika gaitā šo direktīvu ir papildinājušas tādas direktīvas kā Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK (2008. gada 21. maijs), ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli⁸ un Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853 (2017. gada 17. maijs), ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Direktīva (ES) 2017/853⁹ ir attiecināma arī uz Eiropas Ekonomiskās zonas valstīm un Šveici, kurā ir norādes arī par to, ka šīm valstīm automātiski piemērojas direktīva 91/477/EEK.

Direktīvas 2008/51/EK, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli izveide balstījās lielā mērā uz pievienošanas Apvienoto Nāciju Organizācijas Protokola par šaujamoču, to daļu, detaļu un munīcijas nelikumīgu ražošanu un tirdzniecību, kas pievienots Konvencijai pret transnacionālo organizēto noziedzību.¹⁰

ANO protokols ir detalizētāks un tajā ir precīzāki definējumi¹¹, tādēļ ieviešot direktīvu 2008/51/EK, tika panākta vairāku punktu pilnveidošana. Tika iekļauti šaujamoču, to detaļu un munīcijas nelikumīgas izgatavošanas un aprites, kā arī izsekošanas jēdzienu definējumi. Šaujamoča definīcijai atbilstošu ieroču klase tika paplašināta, iekļaujot tajā par ieročiem pārveidojamus priekšmetus. Iekļauta ieroču marķēšanas (identifikācijas numura uz ieroča un tā būtiskajām detaļām) nepieciešamība un procedūra. Tika precīzāk aprakstīta ieroču

⁶ EST 03.12.2019. spriedums lietā C-482/17 Čehijas Republika, ko atbalsta Ungārija un Polijas Republika, pret Eiropas Parlamentu un Eiropas Savienības Padomi, ko atbalsta Francijas Republika un Eiropas Komisija, 8.punks

⁷ Kirst, N. F. Firearms regulation in the european union: Striking delicate balance between single market and security. *Fordham International Law Journal*, 43(4), 2020., p. 865

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 21.05.2008.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 258/2012, ar kuru īsteno 10. pantu Apvienoto Nāciju Organizācijas Protokolā par šaujamoču, to detaļu, sastāvdaļu un munīcijas nelikumīgu ražošanu un tirdzniecību, kas pievienots Konvencijai pret transnacionālo organizēto noziedzību (ANO Šaujamoču protokols), un ievieš eksporta atļauju, kā arī importa un tranzīta pasākumus šaujamočiem, to detaļām, sastāvdaļām un munīcijai. Pieņemta 14.03.2012.

¹¹ The Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, their Parts and Components and Ammunition (Firearms Protocol). General Assembly resolution 53/111 of 9 December 1998. Pieņemts 09.12.1998.

dezaktivizēšanas kārtība un procedūra, lai dezaktivizētu ieroci nevarētu viegli atkārtoti reaktivēt, jo iepriekš to pilnībā noteica pēc katras dalībvalsts tiesību aktiem.

Grozījumu direktīva arī paredzēja, ka ieroču atļaujas nedrīkst tikt izsniegtas personām, kas ir sodītas par smagiem noziedzīgiem nodarījumiem un par ar ieroču likumīgu apriti saistītajiem pārkāpumiem nosakāma kriminālbildība un ieroču konfiskācija. Kā arī, paredzēja izveidot datorizētu ieroču uzskaites datu reģistru, kurā informācija jāglabā vismaz 20 gadus, lai ieročiem varētu viegli izsekot.

Salīdzinot ES regulējumu ar ASV regulējumu, ASV „Gun Control Act of 1968” jau 1968. gadā paredzēja federālā līmenī noteiktus ierobežojumus saistībā ar personas kriminālām darbībām vai psihiska rakstura pazīmēm. Tiesību akta 922. panta g) un h) nodaļā ir uzskaitītas pazīmes, kas aizliedz personām iegādāties jebkādu šaujamieročus - ja persona ir apsūdzēta vai notiesāta par noziegumu, kura ieslodzījuma termiņš pārsniedz vienu gadu; ja tā izvairās no tiesas, bēgulo; ja tā nelikumīgi lieto narkotiskas vielas, tai skaitā marihuānu un citas līdzīgas vielas; ja personai ir konstatētas psihiskas vai mentālas problēmas, vai tā bijusi ārstniecības iestādes uzskaitē šādu iemeslu dēļ.¹² Arī nerezidentam, kuram nav pastāvīga uzturēšanās vieta ASV konkrētajā Štatā, likums neatļauj iegādāties šaujamieroci. ES, līdz direktīvas 2008/51/EK ieviešanai, šādi nosacījumi bija individuāli katras dalībvalsts pārziņā. Tiesību akts pirms tam neparedzēja šādu obligāto aizliegumu.

Preambulas 18. punktā minēts „Vairākas dalībvalstis ir vienkāršojušas šaujamieroču klasifikācijas sistēmu, četru kategoriju vietā, ieviešot divas kategorijas: aizliegti šaujamieroči un šaujamieroči, kuriem jāsaņem atļauja. Dalībvalstīm būtu jāpiemērojas šai vienkāršotajai klasifikācijai, taču tās dalībvalstis, kas šaujamieročus iedala citās kategorijās, saskaņā ar subsidiaritātes principu var saglabāt savas pastāvošās klasifikācijas sistēmas.”¹³

Autors piekrīt šādai sistēmas uzlabošanai un uzskata, ka tas ir loģiskāk un vienkāršāk saprotami šādi iedalīt ieročus – aizliegtajos un tādos, kuriem jāsaņem nēsāšanas vai glabāšanas atļauja. Tos, kuriem jāsaņem atļauja, var izdalīt šajās attiecīgajās pārējās kategorijās, jo šaujamierocis, kas pilda savu funkciju, ir jāpakļauj drošības kontrolei, neatkarīgi no tā efektivitātes spējas vai paredzētā pielietojuma.

Ar 2018. gada septembri ir piemērojama pārskatītā direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Šo direktīvu izstrādāja saistībā ar nepieciešamību uzlabojumiem drošības jomā saistītiem ar ieroču nelikumīgu apriti, lai novērstu riskus sabiedrības drošībai. Vairākām Eiropas valstīm nācās

¹² Gun Control Act of 1968 (GCA), [ASV likums], 922.p g)-h) nodaļa., Pieejams: <https://www.atf.gov/file/58141/download>

¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 21.05.2008.

saskarties ar teroraktiem, kuros tika izmatoti šaujamoieči, kuri atsevišķos gadījumos neskaitījās šaujamoieči to tā brīža definējuma tvērumā (dezaktivizēti šaujamoieči, signālieči u.c.), un kas raisīja ieroču aprites regulējuma pārskatīšanu.¹⁴

Ieroču ļaunprātīgas izmantošanas dēļ, pārskatītajā direktīvā dezaktivizētie šaujamoieči ir pieskaitīti pie šaujamoieču kategorijas. Ieroču dezaktivizēšana noteica kopējus standartus dalībvalstīm, lai dezaktivizētu ieroci nevarētu reaktivizēt, t.i. tas tiktu pārveidots tā, lai būtu neatgriezeniski neizmantojams, par to tiktu izsniegts dalībvalstu iestādes sertifikāts un šaujamoiecis tiktu marķēts kā dezaktivizēts. Dalībvalstīm ir noteikts arī ieviest procedūras, kas nodrošinātu, lai šaujamoiečiem līdzīgas ietaises, tādas, kas paredzētas kairinošu vielu, pirotehnikas izšaušanai vai trokšņa radīšanai, nevarētu pārveidot par lietojamu šaujamoieci, kas šaušanai var izmatot lodes vai šāviņus. Signālieči, trauksmes ieroci, kurus var pārveidot par šaujamoiečiem tiek uzskaitīti pie šaujamoieču kategorijas, un šāda veida ieroču ražotājiem ir izvirzīts noteikums, ka jaunus trauksmes vai signāliečus ražotājs jau ražošanas procesā izveido tā, lai tie nebūtu pārveidojami par šaujamoiečiem.¹⁵

Arī aizliegto ieroču kategoriju šajā direktīvā ir papildināta, iekļaujot četrus papildus punktus, kas atteicas uz pusautomātiskajiem šaujamoiečiem, ar atsevišķiem izņēmumiem ņemot vērā dažu dalībvalstu tradīcijas un vienlaikus ievērojot stingrus drošības noteikumus.

Direktīvā ir iekļauti panti par ieroču atļaujas pārskatīšanas obligātumu ne retāk kā reizi piecos gados, novērtējot personu medicīnisko un psiholoģisko stāvokli. Secināms, ka šāds nosacījums pie šaujamoieču iegādes līdz šim regulējumam nebija noteikts un ļāva dalībvalstu nacionālajām tiesībām to brīvi regulēt. Arī attiecībā uz šaušanas sportu un, ieroču iegādi saistībā ar to, ir iekļauta daudz detalizētāka kārtība. Ieroču tirdzniecības jomā noteikumi paredz obligātu nosacījumu – personu (gan komersantu, gan privātpersonu) identificēšanai pirms darījumiem, nosakot šādu darījumu likumību, pārbaudi ieroču iegādes vai tirdzniecības atļaujām, kas ir būtiski tieši attālinātajās izsolēs.

Attiecībā uz ieroču un munīcijas glabāšanu dalībvalstīm vajadzēja izstrādāt specifiskus noteikumus, lai personām, kurām nav izsniegta atļauja ierocim, nebūtu iespēja tiem piekļūt. Tādā veidā tiek ievērojami palielināta šaujamoieču īpašnieku atbildība, lai tos jebkurā brīdī var sasaistīt ar ierociem.

Uz šaujamoieču ražošanu vai importēšanu Savienībā ieviesti noteikumi par obligātu ieroču sastāvdaļu marķēšanu ar unikālu sērijas zīmju kombināciju, kas ietvertu informāciju par ražotāju, ražošanas valsti, izgatavošanas gadu u.c.

¹⁴ Eiropas Parlaments apstiprina pārskatīto ES šaujamoieču direktīvu, lai novērstu nepilnības drošības jomā. Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/latvia/lv/ep-l-mumi/2017/mar_jaunumi/ieroci.html

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 21.punkts

Šaujāmieroču reģistriem dalībvalstīs jānodrošina efektīva informācijas apmaiņa savā starpā. Reģistros jāiekļauj visi šaujāmieroči un tajos jābūt saskaņotai informācijai par nepieciešamo šaujāmieroča aprakstu un tā īpašnieku tā, lai dati ievērojami neatšķirtos dalībvalstu institūcijās un lai šaujāmieroči būtu viegli identificējami un izsekojami. Datu reģistriem, salīdzinot ar iepriekšējiem grozījumiem, paredzēts papildu noteikums par datu saglabāšanu attiecībā uz šaujāmieroču un to daļu iznīcināšanu, kas nosaka, ka informācija par šādiem šaujāmieročiem jā saglabā 30 gadus pēc to iznīcināšanas.

Šajā grozījumu direktīvā notikušas ievērojamas pārmaiņas ieroču aprītē Eiropas Savienības un arī Eiropas Ekonomiskās zonas valstīs un Šveicē.

Ievērojamās pārmaiņas, ko radīja konkrētā tiesību akta izstrāde, radīja neviennozīmīgu attieksmi starp dalībvalstīm. 2017. gada augustā Čehijas Republika cēla prasību Eiropas Savienības tiesā par jaunā tiesību akta atcelšanu.¹⁶ Čehijas Republikas argumenti balstījās uz to, ka direktīvas pieņemšanas apsvērumi ir pretrunā ar direktīvas EEK 91/477 pieņemšanas apsvērumiem, tai ir nepamatots juridiskais pamats, šīs direktīvas pieņemšana balstās vienīgi uz cīņu pret šaujāmieroču ļaunprātīgu izmantošanu krimināliem vai teroristiskiem nolūkiem un nevis ir pastāvoši šķēršļi vai šķēršļu risks iekšējā tirgus darbībai.¹⁷ Čehijas viedokli atbalstīja Ungārija un Polija. Polija izvirzīja papildus argumentu „ka tikai munīcija – bet ne šaujāmieroči – ir bīstamas preces Savienības tiesību izpratnē un tādējādi nevar atsaukties ne uz kādiem argumentiem par šaujāmieroču it kā bīstamo raksturu”¹⁸ un šāda situācija radīs jaunus šķēršļus iekšējā tirgus darbībā.

Francijas Republika, kura nesenā pagātnē bija saskārusies ar vairākiem teroraktiem, iestājās pret prasītāju valstu viedokli, atbalstot jauno regulējumu. EST savā spriedumā secināja, likumdevēja uzdevumam, kas ir vispārējo interešu aizsardzība, nevar liegt pielāgot tiesību aktu pastāvošām apstākļu izmaiņām, Tiesu judikatūrā, kā sabiedrības vispārējo interešu mērķis, ir minēta cīņa pret starptautisko terorismu.¹⁹ Savienības likumdevējs vēlas nodrošināt vienlaicīgi sabiedrības drošību un šaujāmieroču iekšējā tirgus darbību, jo to apdraud tiesiskā regulējuma atšķirības starp dalībvalstīm, gan ieroču klasifikācijas jomā, gan Eiropas šaujāmieroču apliecības izsniegšanas jomā. Preču raksturam ir jāpielāgo drošības garantijas, nodrošinot dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu saskaņošanu.²⁰ 2019. decembrī EST savā spriedumā C-482/17 noraidīja Čehijas Republikas prasību un apstrīdēto tiesību aktu atstāja pilnībā negrozītu.

¹⁶ EST 03.12.2019. spriedums lietā C-482/17 Čehijas Republika, ko atbalsta Ungārija un Polijas Republika, pret Eiropas Parlamentu un Eiropas Savienības Padomi, ko atbalsta Francijas Republika un Eiropas Komisija.

¹⁷ Ibid 21-24 punkts

¹⁸ Ibid 28- 29 punkts

¹⁹ Ibid 38-40 punkts

²⁰ Ibid 59 punkts

Lai gan pieminētajā spriedumā tas nav minēts, N.F. Kirsts rakstā par šaujamieroču kontroli Eiropas Savienībā piemin Luksemburgu, kas arī iestājusies pret regulējuma ieviešanu, jo tajā iekļautās pārmaiņas uzskatāmas par pārāk vājām, lai efektīvi apkarotu nelikumīgo šaujamieroču apriti.²¹

Autora prāt sabiedrības drošība ir viennozīmīgi primāra attiecībā pret šķēršļiem tirdzniecībā un aprītē, it sevišķi, ja tie ir pamatoti un argumentēti un, noteikti tikai vienam atsevišķam sektoram, šajā gadījumā šaujamieročiem. Tomēr ir jāizvērtē to samērīgums.

²¹ Kirst, N. F. Firearms regulation in the european union: Striking delicate balance between single market and security. *Fordham International Law Journal*, 43(4), 2020., p. 875

2. ŠAUJAMIEROČU DEFINĒJUMS EIROPAS SAVIENĪBAS DIREKTĪVĀS

Eiropas Savienības direktīvā Par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli 91/477/EEK²² nav precīzas definīcijas šaujamerocim un tā neaptver visus iespējamus šaujamerocu variantus, jo tajā ir minēti izņēmumi un iekļauta atruna, par to, ka valstis nacionālajās tiesībās var definēt par ieročiem tiem līdzīgus priekšmetus, kas nav direktīvā minētie.

Minētā direktīva aptver tādus šaujamerocus, kas darbībai izmanto šaujampulvera degšanas enerģiju.

I. pielikuma III. daļā ir uzskaitīti šaujamerocim atbilstoši priekšmeti, kas netiek uzskatīti par šaujamerociem. Tie ir tādi ieroči, kas ir padarīti nepiemēroti lietošanai, ja to veikusi oficiāla organizācija. Padarīt ieroci nederīgu lietošanai galvenokārt nozīmē veikt darbības ar ieroča šaušanas mehānismu, padarot to nobloķētu un nekustīgu vai ieroča stobru, veicot tajā urbumus un citas līdzvērtīgas darbības.

Ar direktīvu 2008/51/EK šo punktu aizstāja, to papildinot ar tekstu, kas precīzāk norāda uz ieroča dezaktivizēšanu. Tas ir noformulēts „ar dezaktivēšanas palīdzību ir padarīti pastāvīgi nelietojami, nodrošinot, ka visas šaujamerocā būtiskās daļas ir padarītas neatgriezeniski nelietojamas un ka tās nav noņemamas, aizvietojamas, vai maināmas tā, ka tas ļautu šaujameroci jebkādā veidā reaktivēt.”²³

Ar direktīvu (ES) 2017/853 šo punktu izslēdza no kategorijas – šaujamerocā definējumam neatbilstoši priekšmeti un iekļāva šaujamerocu kategorijā kā „dezaktivizēts šaujamerocis”, kas skaitās šaujamerocis.²⁴

Pie šādiem ieročiem, kas neatbilst šaujamerocā statusam, šobrīd bez izmaiņām ir pieskaitāms ieroču paveids, kas paredzēts trauksmes, signalizēšanas, dzīvības glābšanas, dzīvnieku kaušanas, zvejas ar harpūnu vai arī rūpnieciskiem vai tehniskiem nolūkiem, ar nosacījumu, ka tos var izmantot tikai minētajiem nolūkiem. Tātad specializētu ieročiem līdzīgu priekšmetu veids, kas tiek lietots īpašiem mērķiem. Turklāt līdzvērtīgus ieročus šiem, kas direktīvas (ES) 2017/853 pirmajā pantā definēti kā „trauksmes un signālieroči” un „salūta un akustiskie ieroči”, pieskaita pie ieroču kategorijas, ja tos nelieto iepriekš norādītajiem izņēmumu mērķiem, bet ja tie paredzēti kairinošu vielu, pirotehnikas, tukšu patronu izšaušanai.

²² Padomes direktīva 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991., I pielikums I, II punkts

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 21.05.2008., 1.p 13) daļa

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/853 ar ko groza Padomes Direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1. p, 1) daļa 6.punkts

Un kategorija, kas netiek pieskaitīta pie ieročiem, ir antīkie ieroči vai to reprodukcijas, ja tie nav paredzēti izmantošanai. Antīks parasti nozīmē kaut ko senlaicīgu, sen izgatavotu, tādu, kam ir liela vērtība, dēļ tā, ka tas pieejams ļoti mazā daudzumā, tas ir rets.²⁵ Direktīva nedod precīzu definējumu, ko nozīmē antīks, cik tas ir vecs gadu termiņa ziņā un vai tas attiecas tikai uz kolekcijām. To reglamentē katras valsts tiesību akti atsevišķi. Latvijas Republikā antīks ierocis skaitās, ja tas izgatavots 1899. gadā vai pirms tam.²⁶ ASV tiesību aktos antīks šaujamierocis ir tāds, kas ražots 1898. gadā vai agrāk.²⁷ Turklāt abos tiesību aktos norādīts, ka antīks šaujamierocis neizmanto standarta šaujamieroču munīciju.

Pie šaujamieročiem netiek iekļauti arī pneimatiskie – ar saspiestu gaisu darbināmi šaujamieroči, netiek apskatīti arī mehāniski šaujamieroči tādi kā arbaleti, loki, kas ar mehānisku spēku raida bultas u.c. Tādus ieročus direktīva 91/477/EEK apzīmē – „ieroci, kas nav šaujamieroči, kā noteikts valsts tiesību aktos”²⁸. Tātad valstīm ir brīva iespēja savos normatīvos noteikt par ieročiem ne tikai direktīvā aprakstītos šaujamieročus, bet arī jebkādas priekšmetus, ko šajā valstī par tādiem uzskata, tai skaitā iepriekš uzskaitītos un citus. Valstīm ir plaša iespēja definēt par ieročiem uzskatāmus priekšmetus, definēt antīko ieroču formulējumu. Un šie pieņēmumi valstu starpā var būt ļoti atšķirīgi. Direktīvas nosaka minimālās prasības, un tajās ir piebildes, ka katra dalībvalsts var noteikt stingrākus nosacījumus.

Šo direktīvu nepiemēro, kad saskaņā ar valstu tiesību aktiem ieročus un munīciju iegādājas un glabā bruņotie spēki, policija, valsts iestādes vai kolekcionāri un organizācijas, kuras saistītas ar ieroču kultūras un vēstures aspektiem un kuras par tādām atzinušas dalībvalstis, kuru teritorijā tās reģistrētas. Šo direktīvu nepiemēro arī kara ieroču un munīcijas tirdznieciskajai aprītei.²⁹ Šo direktīvu piemēro tiem tiesību aktiem, kas nosaka ieroču aprīti civilajai lietošanai un attiecas uz privātpersonām.

Šaujamierocim nav dota precīza definīcija direktīvā 91/477/EEK, direktīvas abos grozījumos Šaujamierocis ir definēts salīdzinoši izsmelīgi:

“Šaujamierocis” ir jebkurš pārnēsājams ierocis ar stobru, kurš šaujampulvera iedarbības rezultātā raida, ir paredzēts vai var tikt pārveidots, lai raidītu šāviņu, lodī vai lādiņu, izņemot gadījumus, kad tas ir izslēgts no minētās definīcijas kāda I pielikuma III daļā uzskaitītā iemesla dēļ. Šaujamieroči ir klasificēti I pielikuma II daļā.

²⁵ Cambridge English Dictionary: Meanings and Definitions. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/antique> [aplūkots 10.11.2020]

²⁶ Ieroču aprītes likums, LR likums Pieņemts 14.03.2019. 1.p 1)punkts [aplūkots 10.11.2020]

²⁷ National Firearms Act, 26 U.S.C. ,[ASV likums], 5845.p, Pieejams: <https://www.atf.gov/file/58141/download> [aplūkots 16.11.2020]

²⁸ Padomes direktīva 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991. I pielikums

²⁹ Ibid 2.p.2. punkts

Priekšmetu uzskata par tādu, ko iespējams pārveidot, lai tas šaujampulvera iedarbības rezultātā raidītu šāviņu, lodi vai lādiņu, ja:

a) tam ir šaujamieroča izskats; un

b) sakarā ar tā konstrukciju vai materiālu, no kura tas izgatavots, to var šādi pārveidot.³⁰

Ir jāapskata precīzāk, kas tiek uzskatīts par šaujamieroci, uz ko tiek attiecināta konkrētā direktīva. Angļu valodas versijā „weapons”, kas ir sinonīms vārdam „firearms” un vācu – „Waffen” vai „Feuerswaffen”, latviešu – „ieroči”, „šaujamieroči”.

Apskatot definējumus, kas tiek piedāvāti vārdnīcās, šaujamierocis ir - pārnēsājams ierocis vai pistole, no kura var izšaut lādiņu sprādziena rezultātā, aizdedzinot šaujampulveri utt.³¹ Kā arī jebkurš ierocis, no kura tiek šauts, izmantojot sprādziena spēku; tik mazs ierocis, lai to varētu nēsāt, kā šautene vai pistole.³²

Juridisko terminu vārdnīcā minēts - Jebkura veida ar stobru aprīkots ierocis, no kura var izšaut šāviņu, lodi vai citu lādiņu. Tas ietver jebkuru aizliegtu ieroci, neatkarīgi no tā, vai tas ir letāls ierocis. Šaujamieroča iegādei vai glabāšanai jāsaņem atļauja. Ir noteikumi, kas attiecas arī uz šaujamieroču imitācijām.³³

Būtībā šaujamieroči vēsturiski bija paredzēti vienam letālam mērķim - nonāvēšanai. Šajā gadījumā nav svarīgi vai dzīvnieku nonāvēšanai tā nomedīšanas dēļ, vai kauju apstākļiem pretinieka, tā brīža ienaidnieka nonāvēšanai.

Dažādu valstu likumos definējums ir nedaudz plašāks. Kā piemērs – Kanādas kriminālkodeksā - "Šaujamierocis" ir ierocis ar stobru, no kura jebkurš šāviņš, lode vai cits lādiņš tiek izšauts, un kas var izraisīt nopietnus miesas bojājumus vai nāvi personai. Tas ietver jebkādas sastāvdaļas (korpusu un šaušanas mehānismu), ko var pielāgot lietošanai kā šaujamieroci.³⁴

ASV Noziegumu un kriminālprocesa kodeksā termins „šaujamierocis” ir definēts: Jebkurš ierocis, kas tiks paredzēts vai ir izgatavots, vai var tikt viegli pārveidots tā, lai sprādziena iedarbībā raidītu lādiņu;

- jebkura šāda ieroča korpus vai šaušanas mehānisms.
- Jebkurš šaujamieroča klusinātājs.

³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/853 ar ko groza Padomes Direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 1) punkts

³¹ Collins English Dictionary | Definitions, Translations, Example Sentences and Pronunciations. Pieejams: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english> [aplūkots 10.11.2020]

³² Webster's New World College Dictionary, 4th Edition. Houghton Mifflin Harcourt, 2010

³³ Stewart W.J. Collins Dictionary of Law, Collins, 2006

³⁴ Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46), [Kanādas likums]. Pieejams: <https://lawslois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-1.html> [aplūkots 11.11.2020]

• Jebkura līdzīga letāla ierīce. Šāds termins neietver antīku šaujamieroci.³⁵

ASV atsevišķos dokumentos ir ne tikai definēts šaujamierocis, bet arī salīdzinoši sīki aprakstītas tā sastāvdaļas un ievietoti grafiski attēli, lai būtu pilnīgs priekšstats.³⁶

Latvijas Republikas nu jau spēku zaudējušajā Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā šaujamierocis definēts kā - pārnēsājams ierocis ar stobru vai bez tā, kurā, šaujampulverim sadegot, šāviņš saņem kinētisko enerģiju virzes kustībai gāzu spiediena rezultātā.³⁷ Spēkā esošajā Ieroču aprites likumā mainījusies arī šaujamieroča definīcija, tas ir jebkurš pārnēsājams ierocis ar stobru, kas šaujampulvera vai cita propelenta iedarbības rezultātā raida šāviņu, ir paredzēts vai var tikt pārveidots, lai raidītu šāviņu.³⁸

Vācijas Federatīvās Republikas ieroču aprites likums „Waffengesetz” definē ieroča jēdzienu: Šaujamieroči ir ierīces vai objekti, kas paredzētas uzbrukumam vai aizsardzībai, signalizēšanai, medībām, šautriņu bultu šaušanai, sportam vai imitācijas spēlēm un kurām šāviņi tiek virzīti caur stobru. Ieroči ir viegli pārnēsājami. Paredzēti šaušanai, izmantojot municiju iepriekš aprakstītajiem mērķiem.³⁹

Kā salīdzinoši precīzu definējumu, apkopojot iepriekš apskatīto, var izsecināt - šaujamierocis ir instruments, mehānisms vai ietaise, kas sastāv no stobra un šaušanas mehānisma, no kura ar ātri degošu propelentu (šaujampulveri), sprādziena rezultātā tiek izvadīts šāviņš vai lode, un kas ir paredzēts pašaizsardzībai vai uzbrukumam, medībām, sportam, kā arī tas ir viegli pārnēsājams un salīdzinoši kompakta izmēra un tā raidītais lādiņš var izraisīt nopietnus miesas bojājumus vai nāvi.

Autors uzskata, ka direktīvas (ES) 2017/853 šaujamieroča definējums ir atbilstošs un viennozīmīgi daudz skaidrāks nekā tas, kas norādīts pirms grozījumiem Direktīvā EEK 91/477.

Pie šaujamieroča tiek pieskaitītas arī tā būtiskās sastāvdaļas, kurām ir nozīme šaujamieroča pareizai funkcionēšanai, kas ir būtiski un arī valstu šaujamieroču aprites regulējumos to ir jāiekļauj.

Abās direktīvās, kas grozīja 91/477 EEK, ieroču būtiskās sastāvdaļas ir iekļautas pie definējuma „ieroči”, kas nozīmē, ka līdz 2008. g direktīvas pieņemšanas, valstīm savos tiesību

³⁵ 18 U.S. Code Title 18 Crimes and Criminal Procedure, [ASV likums], 921(a)(3), Pieejams: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18> [aplūkots 11.11.2020]

³⁶ Firearms definitions. Pieejams: http://www.tncourts.gov/sites/default/files/docs/firearmshandout_1.pdf [aplūkots 11.11.2020]

³⁷ Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums, LR likums. Pieņemts 28.10.2010; zaudējis spēku 10.04.2019. 1.p 38)punkts [aplūkots 10.11.2020]

³⁸ Ieroču aprites likums, LR likums. Pieņemts 14.03.2019., 1.p 42)punkts [aplūkots 10.11.2020]

³⁹ Waffengesetz (WaffG), [Vācijas likums]. Pieejams: http://www.gesetze-iminternet.de/waffg_2002/index.html [aplūkots 11.11.2020]

aktos nebija obligāts nosacījums tās definēt pie ieročiem. Un Eiropas Savienības tiesības neierobežoja to apriti.

Šī brīža versijā par būtiskām ieroču sastāvdaļām ir uzskaitīts: stobrs, rāmis, pastobrs, (gan augšējais, gan apakšējais pastobrs), slīdnis, cilindrs, sprūds vai aizslēgs, kuri, būdami atsevišķi priekšmeti, ir ietverti to šaujamieroču kategorijā, kam tie ir uzliekami vai uzlikti.

Viena no šaujamieroču būtiskākajām pazīmēm ir tam izmantojamā munīcija. Uz munīciju ir attiecināmi tādi paši noteikumi kā uz šaujamieročiem, kuriem munīcija domāta. To norādīja arī Polijas Republika spriedumā C-482/17 uzsverot, ka tieši šaujamieroču munīcija ir bīstama⁴⁰, un tādēļ tālāk tiek apskatīti ar munīciju saistītie raksturlielumi.

Šaujamieroču kalibrs ir mērvienība, kas norāda uz šaujamieroča stobra iekšējo diametru (urbumu) vai izmantotās munīcijas lodes ārējo diametru. Tāds kalibra izmērs ir attiecināms uz šaujamieročiem ar vītnes stobru (šautenes, pistoles, mašīnpistoles, ložmetēji u.c.). Kalibra mērvienības šajā gadījumā ir milimetri (mm) vai collas simtdaļas vai collas tūkstošdaļas. 9 milimetru kalibru, kas ir aptuveni 9 milimetru stobra iekšējais diametrs var apzīmēt arī kā .38. kalibru, kas ir 38/100 no collas. Dažkārt kalibru apzīmē collu tūkstošdaļās – apzīmējums .224. kalibrs ir aptuveni 224/1000 no collas, kas ir 5,56 mm.⁴¹ Savādāk ir ar gludstobra šaujamieročiem, kuriem kalibru nosaka citādā veidā. Šādas konstrukcijas ieročiem (pārsvarā medību bises) jo mazāks kalibra skaitlis, jo lielāks stobra iekšējais diametrs. Tas tādēļ, ka to vēsturiski noteica pēc metodes – cik daudz lodes var izgatavot no vienas mārciņas (svara mērvienība Lielbritānijā) svina. Gludstobra gadījumā 12. kalibrs ir lielāks par 16. kalibru.⁴²

Tomēr ne tikai kalibrs ir noteicošais šaujamieroča parametrs, ļoti nozīmīga nianse ir patronas čaulītes garumam, jo tas norāda uz šaujampulvera daudzumu patronā un lodes lidojuma spēku, to izšaujot. Parasti šaujamieroča munīciju apzīmē ar kalibra skaitli un čaulītes garumu. 7.62X51 apzīmē diametru (7,62 mm) un čaulītes garumu milimetros (51 mm). Tātad jo lielāks otrais skaitlis, jo lielāka jauda šaujamieroča munīcijai un šaujamierocim pašam, kas nozīmē lielāku caursišanas spēku, ko šāviena radītā lode rada.

Eiropas Savienības direktīva nenosaka valstīm pieļaujamus ierobežojumus apskatītajā jomā. Dalībvalstis pašas izvērtē ierobežojumus attiecībā uz ieroču pieļaujamajiem kalibru veidiem ieroču aprītē. Autors uzskata, ka Eiropas Savienības normatīvam būtu jānosaka kaut kādas robežas uz to vismaz civilās aprites ieročiem, tādas kā maksimālo pieļaujamo kalibra un munīcijas veidu civilajai lietošanai. Latvijas Republikas likums - Ieroču aprites likums nosaka

⁴⁰ EST 03.12.2019. spriedums lietā C-482/17 Čehijas Republika, ko atbalsta Ungārija un Polijas Republika, pret Eiropas Parlamentu un Eiropas Savienības Padomi, ko atbalsta Francijas Republika un Eiropas Komisija., 28.punkts

⁴¹ Britannica. Pieejams: <https://www.britannica.com/technology/calibre> [aplūkots 11.11.2020]

⁴² Ibid; Understanding Firearm Calibers and Gauges - Triangle Shooting Academy. Pieejams: <https://triangleshootingacademy.com/resource-center/understanding-firearm-calibers-and-gauges>[aplūkots 11.11.2020]

maksimālo pieļaujamo kalibru vītņstobra ieročiem unaksimālo pieļaujamo čaulas garumu gludstobra ieročiem.⁴³ Kanādas normatīvs nosakaaksimālo pieļaujamo kalibru un lodes lidojuma spēka enerģiju.⁴⁴

⁴³ Ieroču aprites likums, LR likums. Pieņemts 14.03.2019. 7.p[aplūkots 10.11.2020]

⁴⁴ What you need to know about the Government of Canada's new prohibition on certain firearms and devices, Royal Canadian Mounted Police. Pieejams: <https://www.rcmp-grc.gc.ca/en/firearms/need-know-the-government-canadas-new-prohibition-certain-firearms-and-devices>[aplūkots 29.11.2020]

3. AR ES DIREKTĪVĀM PRIVĀTPERSONU LIETOŠANAI AIZLIEGTIE ŠAUJAMIEROČI UN AIZLIEGTĀS DARBĪBAS ŠAUJAMIEROČU APRITĒ

ES tiesību aktos šaujamoču kategorijas un veidi ir definēti ļoti īsi un nav arī norādes uz iespējamu papildus informatīvu materiālu, kurā būtu detalizētāks apraksts vai ilustratīvi piemēri, lai rastos nepārprotams priekšstats par uzskaitījumam atbilstošiem šaujamočiem. Tādēļ ir nepieciešams nedaudz sīkāk to apskatīt un precizēt to uzbūvi, darbības principus un pielietojumu, lai dotu izpratni par atrašanos konkrētajā klasifikācijā.

ES direktīvas I. pielikuma II daļā uzskaitīti civilajai lietošanai aizliegti šaujamoči, tie ir:⁴⁵ *Sprāgstošas militārās raķetes un granātmētēji*, kas ir militārām vajadzībām lietojami ieroči ar paaugstinātu iznīcinošu spēku. Granātas un raķetes eksplozija atstāj destruktīvu ietekmi plašā rādiusā ap pašu lādiņu tā sprāgšanas rezultātā. Tādi paši aizliegumi ir visur, kā piemērs - ASV pie aizliegtajiem šaujamočiem normatīvā akta „National Firearms Act”, 5845. pantā ir uzskaitītas iznīcinošas ietaises (destructive device) - tādas, kā sprāgstvielas, granātas, mīnas, raķetes un tml.⁴⁶

Automātiskie šaujamoči, kas ir militārām vajadzībām radīti ieroči, kas nodrošina intensīvu uguns spēku, jo ierocis pārlādējas automātiski un ir spējīgs izšaut tajā ielādēto munīciju tikai vienreiz piespiežot šaušanas mehānisma mēlīti un, turot to neatlaistu, nav atļauti privātpersonām iegādei. Līdzīgi kā ES, arī iepriekš minētajā ASV tiesību aktā pie aizliegtajiem šaujamočiem pieder ložmetēji (machine gun), kas definējumā aptver visus automātiskos šaujamočus. Tomēr ASV saņemot kompetentas institūcijas atļauju, atsevišķos gadījumos uzskaitītos ieročus var iegādāties, arī Kanādas tiesiskais regulējums paredz specifiskus gadījumus, kad fiziskas personas var saņemt atļauju automātiskajiem šaujamočiem⁴⁷, ES normatīvi to neparedz.

Šaujamoči, kas nomaskēti par citiem priekšmetiem arī ir civilai šaujamoču apritei aizliegtie šaujamoči. Tas nozīmē, ka jebkāda izskata un formas šaujamočis, kas neatbilst definētam izskatam pie atļauto ieroču kategorijas, ir nomaskēts šaujamočis, un tas ir aizliegts civilā lietošanā neatkarīgi no tā darbības principa.

Arī pie aizliegtajiem ieroču veidiem pamatoti ir *munīcija ar bruņusitējām, sprāgstošām vai aizdedzinošām lodēm un lodes šādai munīcijai*. Tās ir speciāli konstruētas un paredzētas

⁴⁵ Padomes direktīva 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991. I pielikums II daļa A kategorija

⁴⁶ National Firearms Act, 26 U.S.C. [ASV likums]. 5845.p

⁴⁷ Firearms Act (S.C. 1995, c. 39) [Kanādas likums]. 118.nodaļa, Pieejams: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/f-11.6/> [aplūkots 30.11.2020]

militāriem mērķiem, konkrētam uzdevumam un acīmredzami nav piemērotas nevienā ar atļauto civilo ieroču pielietošanu saistītā sfērā, ne medībās, ne sportā u.c.

Pistoļu un revolveru munīcija ar lodēm, kuras pēc saskarsmes izplešas, un lodes šādai munīcijai, izņemot ieročus medībām vai šaušanai mērķi personām, kam ir tiesības tos lietot. Jo pistoles un revolveri ir pašaizsardzībai paredzētie šaujamoie. Lodes, kas pēc saskarsmes izplešas, tiek uzskatītas par piemērotām medībām, jo izplešoties tās nodara lielāku bojājumu un tādējādi gan ir efektīvākas dzīvnieka nomedīšanai, gan arī šā iemesla dēļ nodrošina to, ka lode necaururbsies un neturpinās lidojumu.

Ar direktīvu (ES) 2017/853 šis aizliegto ieroču saraksts tika papildināts. Ir iekļauti papildus četri punkti.⁴⁸

Aizliegti ir *automātiski šaujamoie, kuri ir pārveidoti par pusautomātiskiem šaujamojiem*, t.i. šaujamojiem, kas automātiski pārlādējas, bet pie katra šāviena ir nepieciešama atkārtota šaušanas mehānisma mēlītes nospiešana. Šis punkts ietver izņēmumus, ko paredz valstu tiesību akti, kas šādus ieročus atļauj turēt bijušajām militārpersonām, ja tos piešķir konkrētās valsts armija un dalībvalstis var atļaut arī iegādāties šaušanas sportistiem, ja tie atbilst direktīvā uzskaitītajiem kritērijiem.

Kas attiecas uz automātiskajiem šaujamojiem, kas pārveidoti par pusautomātiskiem šaujamojiem, direktīvā ir paredzēta atkāpe, kuras nosacījumus izpilda tikai Šveice. Tā ietver nosacījumu attiecībā uz militāras sistēmas esamību, kuras pamatā ir vispārējā iesaukšana un kurai pēdējos 50 gados ir bijusi militāro šaujamoju nodošanas sistēma personām, kuras izbeidz dienestu armijā.⁴⁹ Pret šādu atkāpes tvērumu iebilda Čehijas Republika. „Tā kā neviena dalībvalsts šādi formulēta vēsturiska nosacījuma dēļ nevarot izmantot šo atkāpi, ar to tiekot radīta atšķirīga attieksme starp Šveices Konfederāciju, no vienas puses, un Savienības dalībvalstīm un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) dalībvalstīm, atskaitot Šveices Konfederāciju, no otras puses, kurai neesot objektīva pamatojuma. Pats šaujamoju paturēšanas pēc militārā dienesta pienākumu izpildes sistēmas pastāvēšanas ilgums nekādā ziņā nenodrošinot augstāka drošības līmeņa garantijas. Pat atzīstot, ka šādas sistēmas ilgumam varētu būt zināma nozīme, pēdējo piecdesmit gadu termiņa izvēle tomēr esot patvaļīga un nesamērīga.”⁵⁰ Iebildumi bija arī no Ungārijas puses, kam radās jautājums par iespējamu risku sabiedriskajai drošībai. Eiropas Savienības Tiesa noraidīja šos iebildumus, atzīstot tos par nepamatotiem. Tiesa norādīja – Šveices apstākļi

⁴⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017. 1.p 19)daļa I pielikums II daļa A kategorija

⁴⁹ EST 03.12.2019. spriedums lietā C-482/17 Čehijas Republika, ko atbalsta Ungārija un Polijas Republika, pret Eiropas Parlamentu un Eiropas Savienības Padomi, ko atbalsta Francijas Republika un Eiropas Komisija.

⁵⁰ Ibid

atrodas nesalīdzināmā situācija ar pārējām ES un EBTA dalībvalstīm, jo tai ir ilgstoši pastāvējusi sistēma, kad personām, beidzot militāro dienestu, tiek nodoti ieroči. [..], „šo tradīciju rezultātā šai valstij ir pārbaudīta pieredze un spēja izsekot un uzraudzīt attiecīgās personas un ieročus, kas ļauj prezumēt, ka, lai gan ir šī atkāpe, apstrīdētās direktīvas izvirzītie sabiedriskās drošības nodrošināšanas mērķi tiks sasniegti.”⁵¹ Diskriminējoša situācija attiecībā pret pārējam valstīm netika konstatēta. Šveices situācijai tika radīti īpaši apstākļi, tieši ņemot vērā 50 gadu termiņu, kas automātiski izslēdz no šā tvēruma Baltijas valstis, kuru tiesību sistēmā, pat ja būtu līdzvērtīgi noteikumi Šveices noteikumiem, nevarētu piemērot šo izņēmumu tuvāko 20 gadu laikā.

Aizliegti pusautomātiskie īsstobra šaujamo ieroči (pistoles), kuri izmanto patronas, kurām uzsiens notiek pa patronas centrālo kapsulu un kuru patronu ietilpība ir vairāk nekā 20 patronas vai kuriem aptverē (noņemama patronu lādējamā ierīce) ietilpst vairāk nekā 20 patronu, kā arī pusautomātiskie garstobra šaujamo ieroči (šautenes), kuri izmanto patronas, kurām uzsiens notiek pa patronas centrālo kapsulu un kuru patronu ietilpība ir vairāk nekā 10 patronas vai kuriem aptverē ietilpst vairāk nekā 10 patronu. Šāda tipa šaujamo ieročus atsevišķos gadījumos dalībvalstīs ir atļauts iegādāties šaušanas sportistiem, izpildot vairākus būtiskus nosacījumus tādu iegādei. Patronu centrālā kapsula ir čaulas sastāvdaļa, kas izraisa šaujampulvera aizdegšanos. Ar centrālo kapsulu ir aprīkota salīdzinoši liela vai vidēja kalibra munīcija. Patronas, kurām nav centrālās kapsulas ir salīdzinoši maza kalibra un ievērojami vājākas, tādēļ šāda tipa pusautomātiskie ieroči neiekļaujas vispārējā aizliegumā.

*Aizliegti ir „pusautomātiski garstobra šaujamo ieroči, kuru stobrus saliekot vai sabīdot vai kuru stobrus noņemot bez darbarīku izmantošanas, tos var saīsināt līdz garumam, kas nepārsniedz 60 cm, nezaudējot to funkcionalitāti.”*⁵² Tie ir šaujamo ieroči, kas ir pārveidoti tā, lai tos kompakti varētu pārvadāt un pārnēsāt.

Salīdzinājumā, ASV normatīvā civilajā aprītē aizliegtas ir īsstobra šautenes ar gludu stobru un arī īsstobra šautenes ar vītņstobru, neatsaucoties uz pusautomātisku darbību vai patronu ietilpību vai patronu izmēru un kalibru.⁵³ Pistolēm, revolveriem un garstobra šautenēm nav ierobežojumi tajos ielādējamo patronu skaitam. Turklāt līdzīgi kā ES atļauj atsevišķos individuālos gadījumos iegādāties aizliegtos pusautomātiskos šaujamo ieročus, arī ASV savos aktos paredzētajiem aizliegumam iekļauj atkāpes.

Jebkurš no iepriekš uzskaitīto šaujamo ieroču tipiem, kas ir pārveidots par ieroci tukšu patronu, kairinošu vielu, citu aktīvu vielu vai pirotehnisku patronu izšaušanai vai pārveidots

⁵¹ Ibid

⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 19) daļa 8.punkts

⁵³ Gun Control Act of 1968 (GCA), [ASV likums], 922.p b) nodaļa

par salūta vai akustisko ieroci ir aizliegts. Jo šajā gadījumā šo ieroci var pārveidot atpakaļ, pielāgojot to iepriekšējai ieroča darbībai.

Ja kādas dalībvalsts militārais dienests piešķir militāro šaujamieroci dienestā esošai personai glabāšanā, uz to šīs direktīvas nepiemēro, jo tāds klasificējas ārpus civilās aprites.⁵⁴

Šaujamieroču izgatavošana un tirdzniecība saskaņā ar direktīvu ir paredzēta tikai licenzētiem komersantiem, un direktīvā tos visus apzīmē ar terminu „tirgotājs”.⁵⁵

Lai arī direktīvās skaidri nav pateikts, ka privātpersonām ir aizliegts izgatavot, tirgot šaujamieročus, tas nepārprotami izriet no direktīvas EEK 91/477 4. panta.

Direktīvā (ES) 2017/853 termins “tirgotājs” tika paplašināts iekļaujot, definējumā arī daļu par jebkādam darbībām ar šaujamieroču munīciju. Uz jebkuru fizisku vai juridisku personu, kuras arods vai nodarbošanās pilnīgi vai daļēji atbilst: šaujamieroču vai to būtisko daļu izgatavošanai, tirdzniecībai, maiņai, izīrēšanai, labošanai, modifikācijai vai pārveidošanai, kā arī munīcijas izgatavošanai, tirdzniecībai, maiņai, modifikācijai vai pārveidošanai, ir attiecināms termins „tirgotājs”.

ASV šaujamieroču aprites regulējumos ir iekļauti trīs termini, kas atbilstu iepriekš uzskaitītajām darbībām, tie ir definēti kā „importētāji”, „ražotāji” un „tirgotāji”.⁵⁶ Šaujamieroču ražošana, pārdošana, importēšana tāpat ir privātpersonu starpā aizliegta vispārēji, ja nav saņemta kompetentas institūcijas izsniegta atļauja šo darbību veikšanai. Tas pats ir attiecināms uz šaujamieroču kolekcionāriem. Šādu darbību veikšanai likums paredz vecuma ierobežojumu – personai jābūt sasniegušai vismaz 21 gadu vecumu un uz to ir attiecināmi visi noteiktie šaujamieroču iegādes aizliegumi.⁵⁷ Tāpat ir aizliegtas darbības ar šaujamieročiem, kuriem nav iestrādāts individuālais identifikācijas numurs, kā arī ir aizliegti tādi šaujamieroči.⁵⁸ Eiropas Savienībā personu vecuma ierobežojums šādu darbību veikšanai nav atsevišķi izdalīts un ir tāds pats, kā šaujamieroču iegādei – vismaz 18 gadu.

Grozījumu direktīvā ir iekļauta atruna, ieskats par darbībām, kuras nav uzskatāmas par iepriekš uzskaitītajām un kuras var veikt ne tikai personas, kas tiek uzskatītas par „tirgotājiem”. Ja darbība ir privāta un nekomerciāla, tad tādās darbības kā personas īpašumā esošu šaujamieroču laides vai tēmēkļa izmaiņas vai tehniska apkope saistībā ar būtisku daļu nolietojumu, nebūtu jāuzskata par nepieļaujamām darbībām. Manuāla munīcijas ielādēšana un pārlādēšana privātai lietošanai, izmantojot munīcijas sastāvdaļas, arī netiek ierobežota, ja to

⁵⁴ Evaluation of The Firearms Directive. Final report. 2014. Pieejams: https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/DG-ENTR_Evaluation-of-the-Firearms-Directive_Final-Report_final-1.pdf, p. 52[aplūkots 03.12.2020]

⁵⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 1)daļa 9.punkts

⁵⁶ National Firearms Act, 26 U.S.C.,[ASV likums], 5802.p

⁵⁷ Gun Control Act of 1968 (GCA),[ASV likums], 923.p a) nodaļa

⁵⁸ Ibid 922.p k) nodaļa

veic šaujamo ieroci, kas izmanto ieroci, kas paredzēta munīcijas izgatavošanai no atsevišķām komponentēm.

„Tirgotājam” ir noteikta atbildība arī saistībā ar aizdomīgiem darījumiem. Valsts kompetento iestāžu sadarbība ar tirgotājiem paredz ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem ar šaujamo ieroci un munīcijas apriti. Bez personas identificēšanas, darījumi nav atļauti. Un arī datu reģistra darbībai jānodrošina efektīva informācijas apmaiņa starp iestādēm un „tirgotājiem”, lai informācija atjaunotos pēc katra veiktā darījuma.

Direktīva neaizliedz vizuāli konstruēt, veikt tehniski grafisko dizainu un publicēt informāciju par šaujamo ieroci izgatavošanu un tās metodēm. Šāda veida informatīvu materiālu ir aprakstījis angļu konstruktors amatieris Filips A. Lutijs savā grāmatā *Expedient Homemade Firearms*, balstoties uz to, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību.⁵⁹

Kā iepriekš minēts, direktīva aizliedz automātiskos šaujamo ieroci civilajā aprītē, arī to izgatavošanu. Arī F.A. Lutijs atsaucas uz to, ka viņa materiāls ir akadēmiska rakstura un ieroci izgatavošana, bez valsts oficiālas izsniegtas licences ir aizliegta, aizliegts ir glabāt īpašumā automātisko ieroci un izgatavot trokšņu slāpētāju. F.A. Lutijs sīki un detalizēti, iekļaujot zīmējumus un detaļu fotouzņēmumus apraksta automātiska šaujamo ieroci izgatavošanu mājas apstākļos, izmantojot būvmateriālu tirdzniecības vietās vai specializētajās metāla izstrādājumu tirdzniecības vietās iegādātus materiālus, kas ir pieejami ikvienam indivīdam. Izgatavošanas process ne tikai ir vizuāli demonstrēts, bet arī uzskaitīti nepieciešami instrumenti, to precīzi raksturlielumi un visām sastāvdaļām norādīti precīzi izmēri, ar kuriem var variēt, atkarībā no vēlamā rezultāta, aprakstīts secīgs tehnoloģiskais process. Lai arī materiāli par ieroci uzbūvi, to sastāvdaļām un darbības funkcijām ir plaši pieejami neierobežotā daudzumā ikvienai privātpersonai jebkurā vēlamajā veidā, tajos nav informācijas par izgatavošanas tehnoloģisko procesu. *Expedient Homemade Firearms* ļauj neprofesionāļiem, personām, kam nav izpratne par metāla apstrādi un mehānismu darbību, sekojot norādēm, izgatavot šaujamo ieroci.

Šaujamo ieroci kvalitāte, ņemot vērā materiālu kvalitāti un tehnoloģiju, var būt nav augsta, bet automātiskā ieroci funkciju šāds produkts pilda un tas viennozīmīgi atbilst definējumam „automātisks šaujamo ieroci”. Vairākās valstīs – Austrālijā un Vācijā u.c. ir bijuši starpgadījumi ar šāda veida pašizgatavotiem šaujamo ierociem, tai skaitā letāli.⁶⁰

⁵⁹ *Expedient Homemade Firearms: The Machine Pistol*. b.v., bunker books inc., 2004

⁶⁰ Germany's Jewish leaders condemn police response to Halle attack, Germany, *The Guardian*, Pieejams: <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/10/halle-attack-homemade-guns-jammed-repeatedly-video-shows>[aplūkots 15.11.2020]

4. AR ES DIREKTĪVĀM ATĻAUTIE ŠAUJAMIEROČI CIVILAJĀ APRITĒ

4.1. Šaujамieroči, kam jāsaņem atļauja

Civilajā apritē atļauto šaujамieroču kategorijā ir iekļauti ieroči, kas direktīvā ir iedalīti divās grupās – Šaujамieroči, par kuriem jāsaņem atļauja, un šaujамieroči un ieroči, kas jādeklarē. Ir dalībvalstis Eiropas Savienībā, kurās nacionālajā regulējumā šis dalījums ir iekļauts zem vienas kategorijas – šaujамieroči, par kuriem jāsaņem atļauja.

Apskatot kategoriju – šaujамieroči, kam jāsaņem atļauja, tajā galvenokārt iekļaujas kompakta izmēra šaujамieroči, kas paredzēti paš aizsardzībai ar atsevišķiem izņēmumiem un pusautomātiski dažāda izmēra šaujамieroči. Šiem šaujамieročiem uzskaitījums arī ir mainījies pēdējā grozījumu direktīvā, tas ir aizstāts ar jaunu un, vairāki papildinājumu punkti un definējumi ir papildinājuši to.⁶¹

Pie šādiem ieročiem pieder *pārlādējamie īsstobra šaujамieroči*. Kā minēts direktīvas EEK 91/477 definējumā "īsstobra šaujамierocis" ir šaujамierocis ar stobru, kurš nepārsniedz 30 centimetrus vai kura kopējais garums nepārsniedz 60 centimetrus. Tātad stobra garums ir īsāks vai vienāda garuma ar 30 centimetriem, bet paša šaujамieroča garums ir īsāks vai vienāda garuma ar 60 centimetriem. Savukārt „pārlādējams šaujамierocis” ir šaujамierocis, kuru pēc vienas patronas izšaušanas ir paredzēts pārlādēt no aptveres vai cilindra ar roku. Angļu valodā definējums ir „repeating shot” vai „single action”. Šāda tipa šaujамierocis, kas pēc katra šāviena ir jāpārlādē ar roku, noteikti nav moderno šaujамieroču kategorijā, un visai reti sastopams. Kā viens no piemēriem, kas atbilst konkrētā ieroča veidam ir Colt Single Action Army revolveris, kas ražots 1870.-1890. gados.

Attiecībā uz īsstobra definējumu, ASV tiesību aktos īsstobra jēdziens nozīmē īsāku stobra garumu par 45.72 cm gludstobra šautenēm un īsāku stobra garumu par 40.64 cm vītņstobra šautenēm. Īsstobra jēdzienu attiecina tikai gludstobra vai vītņstobra šautenēm.⁶²

Vienšāviena īsstobra šaujамieroči ar patronām, kurām uzsiens notiek pa patronas centrālo kapsulu, arī ir pakļauti obligātajai ieroču atļaujas saņemšanai un tie ir tāda tipa ieroči, kuriem reāli var ielādēt vienu patronu stobra patrontelpā, un, kas pēc katra šāviena ir jāizņem un jānomaina pret citu, pirms nākamā šāviena izdarīšanas. Šādiem šaujамieročiem var būt vairāki stobri (parasti divi) līdz ar to tiem ir arī vairāki šaušanas mehānismi un vairākas

⁶¹ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853 ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 19)daļa b III

⁶² Gun Control Act of 1968 (GCA), [ASV likums], 921.p, 922.p b) nodaļa

šaušanas mehānisma mēlītes. Kā iepriekš apskatīts, patronas ar centrālo kapsulu ir salīdzinoši lielākas un spēcīgākas par patronām, kurām ir apmalē iebūvēta kapsule.

Vienšāviena īsstobra šaujamoči, kuru kopējais garums ir mazāks par 28 cm, ar patronām, kurām uzsiens notiek pa patronas apmales kapseli. Tas ir maza kalibra šaujamočis, parasti .22 L kalibrs, kas ieroču kategorijā kā ierocis, kam nepieciešama atļauja iekļaujas sava salīdzinoši mazā izmēra dēļ. Ņemot vērā, ka šāda ieroča jauda ir neliela un tam var ielādēt tikai vienu patronu, jo parasti mazkalibra ieročiem nav vairāki stobri un tos izmanto galvenokārt sporta šaušanai, pastāvot „deklarējamo ieroču” kategorijai, autors uzskata, ka tam vieta varētu tikpat labi būt tajā, jo „deklarējamo ieroču” kategorijā atrodas daudz bīstamāki šaujamoči. Šeit gan atkal jāņem vērā jau iepriekš norādītie salīdzinoši mazie izmēri, kas ļauj ieroci nēsāt neuzkrītoši, kas ir acīmredzot pietiekami labs arguments iekļaut to esošajā kategorijā.

Kategorijā iekļauti *pusautomātiski garstobra šaujamoči*, „kuru lādējamā ierīcē un patronu nodalījumā kopā var būt vairāk nekā trīs patronas šaujamočiem ar patronām, kurām uzsiens notiek pa patronas apmales kapseli, un vairāk nekā trīs, bet mazāk nekā divpadsmit patronas šaujamočiem ar patronām, kurām uzsiens notiek pa patronas centrālo kapsulu”⁶³, kas uzskaitīti I. pielikuma b kategorijas 4. punktā. Šādi garstobra pusautomātiskie šaujamoči ir tālas darbības šautenes, kas pēc katra šāviena automātiski pārlādējas, bet, lai veiktu atkārtotu šāvieni katru reizi ir jānospiež šaušanas mehānisma mēlīte. Šādus ieročus bieži vien izmanto medībās un sporta šaušanā. Papildus šim ir pievienojams vēl viens punkts, kas nosaka, ka atļauju var saņemt arī tādiem ieročiem kā - pie aizliegtajiem garstobra pusautomātiskajiem šaujamočiem piederīgi „pusautomātiskie garstobra šaujamoči, ar patronām, kurām uzsiens notiek pa patronas centrālo kapsulu un kuru lādējamā ierīcē un patronu nodalījumā kopā nevar būt vairāk nekā trīs patronas [...]”⁶⁴, kas definēti I. pielikuma b kategorijas 6. punktā. Autors uzskata, ka šie ieroči ir militāra rakstura šaujamoči, kuru vienīgā atšķirība ir patronu lādējamā ierīce, kuras konstrukcija paredz, ka maksimālo ielādējamo patronu skaits nepārsniedz trīs, tātad civilai lietošanai, visdrīzāk medībām vai sportam pielāgoti militārie ieroči. Jo salīdzinot šos divus definējumus, tajos nevar atrast būtiskas atšķirības, kas norāda uz to, ka otrā definējumā minētie ieroči nevarētu iekļauties pirmajā. It īpaši tādēļ, ka garstobra šaujamoču medību un militārie kalibri ir līdzīgi un bieži vien pat vienādi. Tās ir līdzīgas šautenes, kurām atšķirība ir pieļaujamajai patronu ietilpībai, vienam tipam no trīs līdz divpadsmit, otram tipam no vienas līdz trīs. Autora prāt konkrētais

⁶³ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 19)daļa B kategorija

⁶⁴ Ibid

dalījums ir neskaidrs. ASV tiesību aktos šādi šaujamo ieroci tiek definēti kā šautenes „rifle” un „shotgun”, neizdalot patronu veidu un nedefinējot paredzēto patronu ietilpību.⁶⁵ Tajos nav aizlieguma civilajā aprītē iegādāties un glabāt jebkāda veida pusautomātiskos šaujamo ieroci, bet tie aizliedz īsstobra šautenes, līdz ar to pusautomātiskās īsstobra šautenes ir aizliegtas, bet garstobra šautenes ir atļautas.

Pusautomātiski īsstobra šaujamo ieroci, kuriem konstrukcija paredz ielādēt vai pievienotās patronu aptveres tilpums ir maksimāli divdesmit patronas. Šī definīcija atbilst standarta pistolei vai revolverim, tas ir kompakta izmēra šaujamo ierocis, kas automātiski pārlādējas pēc katra izdarītā šāviena, bet lai izdarītu šāvieni ir atkārtoti jānospiež šaušanas mehānisma mēlīte. Salīdzinājumam National Firearms Act ASV likumā pistoles un revolveri ir iekļauti pie kategorijas – „jebkurš cits ierocis” (“Any other weapon”), un minētajiem šaujamo ierociem ir atsevišķi definējumi, kuros iekļaujas dažādu darbības principu šaujamo ieroci, kas atbilst to galvenajām uzbūves pazīmēm.⁶⁶ Pistole vai revolveris ir konkrēti definētas uzbūves šaujamo ierocis, kura kategorijā ietilpst pistoles vai revolveri, neizdalot pa veidiem atsevišķi pusautomātiskus, viensāvienu vai pārlādējamus šaujamo ieroci.

Pārlādējami un pusautomātiskie garstobra šaujamo ieroci ar gludu stobru, kura garums nepārsniedz 60 cm. Gludstobra šaujamo ieroca vistiešākais piemērs ir medību bise, un šajā punktā minētie ieroci ir vistiešākajā veidā asociējami ar divu vai vairāk stobru gludstobra šautenēm, kā arī pārlādējamajām („pump action”)⁶⁷ gludstobra šautenēm, kurām šajā uzskaitē ir salīdzinoši īss stobrs – līdz 60 cm.

Pie šaujamo ierociem, kam nepieciešama atļauja, ir pamatoti pieskaitīti visi iepriekš uzskaitītie šaujamo ieroci, kas ir pārveidoti par ierociem tukšu patronu, kairinošu vielu, citu aktīvu vielu vai pirotehnisku patronu izšaušanai vai pārveidoti par salūta vai akustiskiem ierociem. Galvenā pārveide tiem izpaužas ieroca stobra nomaiņā vai tā modificēšanā, līdz ar to šāda veida ieroci būtu salīdzinoši vienkārši pārveidot atpakaļ, uzstādot tiem oriģināli paredzēto stobru un tml.

Kā arī direktīvā ir iekļauts vispārējs punkts, tāds kā „ģenerālklausula”, ko var izmatot situācijās, ja direktīvas I pielikumā b kategorijas uzskaitījums, ieroci, kuriem nepieciešama atļauja, nav pilnīgs kāda atsevišķa gadījuma dēļ un tas ir attiecināms uz pusautomātiskiem šaujamo ierociem civilai lietošanai, kuri atgādina ieroci ar automātiskiem mehānismiem un kuri nav iekļauti aizliegto pusautomātisko ierocu kategorijā. Ja pusautomātisks šaujamo ierocis

⁶⁵ National Firearms Act, 26 U.S.C., [ASV likums], 479.11.p; Gun Control Act of 1968 (GCA), [ASV likums], 921.p

⁶⁶ National Firearms Act, 26 U.S.C., [ASV likums], 5845.p un 479.11.p

⁶⁷ Petzal D. E., A Guide to the Types of Sporting Rifle Actions, 2020. Pieejams:

<https://www.fieldandstream.com/photos/gallery/guns/rifles/shooting-tips/2011/07/guide-rifle-actions-bolt-lever-pump-and-semi-auto/>[aplūkots 15.11.2020]

neatbilst aizliegtajiem pusautomātiskajiem šaujamieročiem, un neatbilst arī šaujamieroču uzskaitījumam, kuriem vajadzīga atļauja, tad tas jebkurā gadījumā iekļaujas šaujamieroču kategorijā, kuriem nepieciešama atļauja.

Autors uzskata, ka šaujamieroču kategorijas, kuriem jāsaņem atļauja, ietilpstošo ieroču definējumi ir sarežģīti un vietām neskaidri, ASV regulējuma definējumi, lai arī tik korekti neizdala šaujamieročus pa darbības principiem un izmēriem, ir skaidrāk saprotami un vienkāršāki. Kanādas regulējums pat paredz ieroču modeļu uzskaitījumu alfabēta secībā, kurā ieskatoties, ir absolūti skaidrs, vai šaujamierocis pieder aizliegtajiem vai kādai no atļauto ieroču kategorijai.⁶⁸

4.2. Šaujamieroči un ieroči, kas jādeklarē

Šaujamieroču kategorijai „deklarējamie šaujamieroči” vēsturiski bija vieglāki ieroču iegādes nosacījumi nekā kategorijai „šaujamieroči, kuriem jāsaņem atļauja”.⁶⁹ Deklarēt šaujamieroci nozīmē to oficiāli reģistrēt publiskā reģistrā.⁷⁰

Direktīvā (91/477/EEK) 5. pants noteica, ka tos var iegādāties personas, kuras sasniegušas 18 gadu vecumu ar izņēmumiem, kas jaunākām personām arī ļāva iegādāties šaujamieročus vienīgi medībām vai šaušanai mērķī.⁷¹ Kamēr b kategorijai (šaujamieročiem, kuriem jāsaņem atļauja) bija obligāti nosacījumi, tādi kā – personai, kas pretendē uz šaujamieroci ir jābūt dibinātam imeslam un jābūt tādai, kas neapdraud sevi, sabiedrisko kārtību vai drošību, deklarējamo ieroču kategorijai tādi nebija. Dalībvalstis pašas varēja noteikt stingrākus ierobežojumus. Ja persona, kurai bija deklarēts c vai d kategorijas ierocis vēlāk izrādījās sevis vai sabiedrisko kārtību un drošību apdraudoša, dalībvalstīm nebija obligāts nosacījums tai anulēt šaujamieroča glabāšanas atļauju, jo tāds ieroča iegādes nosacījums attiecās tikai uz b kategorijas šaujamieročiem, bet arī šīs kategorijas šaujamieroču atļauju dalībvalstīm nebija obligāts pienākums anulēt. Ar direktīvu 2008/51/EK šī nepilnība daļēji tika novērsta un uz deklarējamo šaujamieroču īpašniekiem arī tika attiecināti tie paši nosacījumi, kas uz b kategorijas šaujamieroču īpašniekiem. Individam pie ieroču iegādes

⁶⁸ Canada Gazette, Part 2, Volume 154, Number 3: Regulations Amending the Regulations Prescribing Certain Firearms and Other Weapons, Components and Parts of Weapons, Accessories, Cartridge Magazines, Ammunition and Projectiles as Prohibited, Restricted or Non-Restricted, Pieejams: <http://gazette.gc.ca/rp-pr/p2/2020/2020-05-01-x3/html/sor-dors96-eng.html>[aplūkots 29.11.2020]

⁶⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 19)daļa b IV

⁷⁰ Cambridge English Dictionary: Meanings and Definitions. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/declare>[aplūkots 10.11.2020]

⁷¹ Padomes direktīva 91/477/EEK (1991. gada 18. jūnijs) par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991., 5.p

vajadzēja būt 18 gadu vecumu sasniegušam un tādām, kurš nevarētu apdraudēt sevi, sabiedrisko kārtību vai sabiedrisko drošību. Turklāt personas, kas notiesātas par tīšu vardarbīgu noziegumu, uzskata par tādām, kas rada minētos draudus.⁷² Bet attiecībā uz jau esošiem ieroču īpašniekiem, dalībvalstīm nebija obligāts nosacījums anulēt šaujamo ieroci glabāšanas atļauju, ja kāds no nosacījumiem vēlāk tika pārkāpts. Direktīvā tika izmantots termins „var”, kas nozīmēja – Dalībvalstis var anulēt atļauju, ja to uzskata par nepieciešamu, bet tikpat labi var to neanulēt. Direktīva (ES) 2017/853 izslēdza šādu iespēju dalībvalstīm un ieviesa obligātu nosacījumu, ka šaujamo ieroci atļauju anulē, ja tiek pārkāpti kādi nosacījumi, kas bija nepieciešami pie ieroci iegādes.⁷³ Deklarējamo šaujamo ieroci kategorijai vēl joprojām ir vienkāršāki nosacījumi. Lai iegādātos šaujamo ieroci, direktīva nenosaka obligātu valsts institūcijas izsniegtas atļaujas nepieciešamību. Pietiek ar personas apliecināšanu dokumentu, kas norāda atbilstošu vecumu un atbilstību nosacījumam, ka persona neapdraud sevi, sabiedrisko kārtību, drošību un nav bijusi notiesāta par tīšu vardarbīgu noziegumu, kas izriet no atbilstošas medicīniskās un psiholoģiskās informācijas. Kā un kas var izsniegt šāda veida informāciju un cik detalizētai tai jābūt, nosaka katras dalībvalsts tiesību akti.

Pie deklarējamajiem šaujamo ierociem pieder *pārlādējami garstobra šaujamo ieroci*, kuru stobra garums pārsniedz 60 cm. Šim definējumam atbilst vītņstobra šautenes ar mehānisku („bolt action”)⁷⁴ pārlādēšanas mehānismu, kas, pēc katra šāviena izdarīšanas, ir jāpārlādē ar roku, turklāt šim ieroci tipam nav minēts ielādējamo patronu ierobežojums, vai pievienojamās patronu aptveres maksimālā ietilpība. Visbiežāk šādus šaujamo ieroci izmanto medībām, tie konstruēti salīdzinoši lielas jaudas munīcijai. Tipam atbilstoši arī ir mehāniski pārlādējamās („pump action”)⁷⁵ garstobra šautenes ar gludu stobru, arī izplatītas medību šautenes. Kā arī vecmodīgās („lever action”)⁷⁶ šautenes, kuras pārlādē mehāniski ar sviru, kas izvietota šautenes apakšā. Autors uzskata, ka direktīvā šis tips iekļauts pie deklarējamajiem šaujamo ierociem, jo galvenokārt tam atbilstoši ir medību ieroci, kuri turklāt nav maza izmēra un direktīvas 91/477/EEK preambulā kā viens no mērķiem tika raksturots - „tomēr jāpieņem elastīgāki noteikumi attiecībā uz medībām un šaušanu mērķī, lai izvairītos no personu brīvas kustības ierobežošanas vairāk, nekā tas nepieciešams”.⁷⁷

⁷² Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroci iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 21.05.2008., 1.p 4) daļa

⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroci iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 6) daļa

⁷⁴ Petzal D. E., A Guide to the Types of Sporting Rifle Actions, 2020. Pieejams:

<https://www.fieldandstream.com/photos/gallery/guns/rifles/shooting-tips/2011/07/guide-rifle-actions-bolt-lever-pump-and-semi-auto/> [aplūkots 15.11.2020]

⁷⁵ Ibid

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Padomes direktīva 91/477/EEK (1991. gada 18. jūnijs) par ieroci iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991., preambulas 7.punkts

Vienšāviena garstobra šaujamoči ar vītņstobru arī ir deklarējamo ieroču kategorijā un raksturojums tiem ir līdzīgs kā iepriekšējā punktā apskatītā vītņstobra šautene. Atšķirība ir tāda, ka šādam šaujamierocim var ielādēt vienu patronu un pēc katra šāviena izšautā patrona jāizņem un jānomaina pret citu.

Pusautomātiski garstobra šaujamoči, kas nav aizliegtie šaujamoči un nav šaujamoči, kam jāsaņem atļauja. Tie var būt pusautomātiski šaujamoči, kam nevar ielādēt vairāk par trīs patronām un kuriem nekādos apstākļos konstrukcija nav paredzēta lielākai patronu ietilpībai.

Vienšāviena īsstobra šaujamoči, kuru kopējais garums nav mazāks par 28 cm, ar patronām, kurām uzsiens notiek pa patronas apmales kapseli ir gandrīz identiski līdzvērtīga tipa šaujamočiem, kas atrodas kategorijā „šaujamoči, kuriem nepieciešama atļauja”, vienīgā atšķirība ir to garums, kurš pārsniedz 28 cm, bet nepārsniedz 60 cm. Autors neuzskata, ka šos ieročus būtu nepieciešams izdalīt atsevišķās grupās, jo īsstobra ierocis ir salīdzinoši neliela izmēra.

Jebkurš deklarējams šaujamierocis tiek uzskatīts par šaujamieroci neatkarīgi no tā, vai tas ir pārveidots par ieroci tukšu patronu, kairinošu vielu, citu aktīvu vielu vai pirotehnisku patronu izšaušanai vai pārveidots par salūta vai akustisko ieroci. Kā jau iepriekš minēts, pārveidošana šādiem mērķiem neizslēdz iespēju šaujamieroci pārveidot iepriekšējā formā.

Obligāti deklarējami ir visi dezaktivizēti šaujamoči, gan aizliegtie, gan civilai aprītei atļautie, un kuri ir dezaktivēti saskaņā ar Īstenošanas regulu (ES) 2015/2403. Ja dezaktivizēšana nav atbilstoša, šaujamierocis neskaitās dezaktivizēts un atbilst tai kategorijai, kuras konstrukcijai pēc definējuma tas atbilst.

Vienšāviena garstobra šaujamoči ar gludu stobru, ko laiž tirgū 2018. gada 14. septembrī vai vēlāk ir iekļauti deklarējamo šaujamoču kategorijā. Jebkurš šāds šaujamierocis, kurš tiek saražots, vai jau īpašumā esošs, tirgots pēc minētā datuma, ir deklarējams. Vēsturiski direktīvā EEK 91/477 tie bija kategorijā D „citi šaujamoči”⁷⁸. Privātpersonām, kurām piederēja šādas konstrukcijas ierocis, kam pēc definējuma vislabākais piemērs ir standarta medību bise, ar vienu vai diviem stobriem, direktīva nenoteica dalībvalstīs ieviest obligātu tā deklarēšanu, balstoties uz personu brīvu pārvietošanos saistībā ar medībām un sporta šaušanu. Ar direktīvu (ES) 2017/853 ieviešanas datumu šī kategorija „citi ieroči” tika izslēgta. Ja personai īpašumā pirms 2018. gada 14. septembra ir šāds šaujamierocis un ar to netiek veikta īpašnieku maiņa, ES tiesību akti neliek šaujamieroci obligāti deklarēt.

⁷⁸ Padomes direktīva 91/477/EEK (1991. gada 18. jūnijs) par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991., I pielikums I D kategorija

Autors uzskata, ka kategoriju „šaujamoči, kuriem jāsaņem atļauja” un „šaujamoči, kas jādeklarē” būtu lietderīgi apvienot zem vienas kategorijas „šaujamoči, kuriem jāsaņem atļauja”. Nosacījumi, kas jāizpilda personai, kas vēlas iegūt savā īpašumā šaujamoči ir identiski, vienīgā atšķirība ir valsts kompetentas iestādes atļaujas izsniegšanas esamība. Tā kā pastāv šāda sistēma atļauju saņemšanai, nevienai dalībvalstij nebūtu problemātiski ieviest vienotu nesarežģītu atļauju izsniegšanas mehānismu, neatkarīgi no šaujamoču konstrukcijas. Deklarējamo šaujamoču kategorijai ieroču iegādēs mērķis ir vienkāršāk pamatojams, jo tie galvenokārt atbilst medību un sporta ieroču tipam, līdz ar to tas nesarežģītu arī privātpersonu iespēju iegūt savā īpašumā šaujamoči minētajiem mērķiem. Abu esošo kategoriju ieroči nav būtiski atšķirīgi izvērtējot bīstamības risku to pielietojumā.

4.3. Šaujamoču iegādes nosacījumi un atļaujas

Lai iegūtu savā īpašumā šaujamoči, personai jābūt sasniegušai 18 gadu vecumu un ir jābūt pamatotam iemeslam.⁷⁹ Direktīvas vispārējā gadījumā nosaka vecuma ierobežojumu, kas caurmērā ir vispārpieņemts vecuma ierobežojums dalībvalstu starpā attiecībā uz vairākām citām sfērām, tai skaitā autovadītāja apliecības iegūšanu vai alkoholisko dzērienu iegādi vai stāšanos laulībā. Latvijas Republikas Civillikuma 219. pants norāda, ka sasniedzot 18 gadu vecumu, personai beidzas nepilngadība.⁸⁰ Personai, ja tai nav noteikti mentāla rakstura ierobežojumi, ar pilngadības sasniegšanu ir pilnīga atbildība par savu rīcību. „Pamatots iemesls” ir termins, ko dalībvalstis var aizpildīt ar nosacījumiem, kas tiek uzskatīti par atbilstošiem to nacionālajās tiesībās, lai personām būtu iespēja iegādāties šaujamoči. Visizplatītākie un loģiskākie iemesli ir medību, sporta šaušanas, paš aizsardzības, profesionālās darbības (tādas kā apsardzības sfēra) vajadzībām, bet šis uzskaitījums nav pilnīgs.

Bet direktīva paredz izņēmumu, kas ļauj iegādāties (kas nav pirkšana) un glabāt šaujamoči medībām vai šaušanai mērķī arī personām, kas nav sasniegušas 18 gadu vecumu, nenorādot, no kāda konkrēta minimālā vecuma šis izņēmums ir pieļaujams. Izņēmuma gadījums paredz, ka visu atbildību, uzraudzību un glabāšanu uzņemas kāds pieaugušais vai vecāks, kuram ir derīga šaujamoča vai medību atļauja.⁸¹ Direktīvas EEK 91/477 3. panta nosacījums pamatoti nosaka dalībvalstu iespējas savos tiesību aktos pieņemt noteikumus, kas

⁷⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 6) daļa

⁸⁰ Civillikums, LR likums. Pieņemts 28.01.1937., 219.p. [aplūkots 16.11.2020]

⁸¹ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 6) daļa

ir stingrāki nekā direktīvā minētie, līdz ar to dalībvalstīm nav jāievieš šis izņēmuma nosacījums nacionālajās tiesībās, kā arī dalībvalstis var noteikt stingrāku ierobežojumu attiecībā uz personu vecumu kopumā. Autors uzskata, ka minētais izņēmums ir nevajadzīgs sarežģījums šaujamoču aprītei un personām, kuras nav sasniegušas 18 gadu vecumu, būtu pieļaujams tikai atļaut lietot šaujamieroci šaušanai mērķī, nokārtojot šaujamoča atļaujas saņemšanai līdzīgu pārbaudi, bez ieroču glabāšanas iespējas, bet izmantojot šaujamieroci tikai tā īpašnieka uzraudzībā. Eiropas Savienībā nepilngadīgo izdarītie noziegumi saistīti ar šaujamoču izmantošanu ir ļoti reti un vairākās dalībvalstīs tādi nav uzskaitīti vispār. Pastāv uzskats, ka fenomens, kas saistīts ar šaujamoču pielietošanu nepilngadīgo starpā, ir ieguvis ietekmi no informācijas, kas saistīta ar šaujamoču pielietošanas gadījumiem ASV mācību iestādēs.⁸²

Kanādas šaujamoču aprītes likumā ir noteikums, kas atļauj šaujamieroci glabāt personām no 12 gadu vecuma, ja tam ir pamatots mērķis, galvenokārt – medīšana kā dzīvesveids (savai un savas ģimenes iztikai).⁸³

ASV ir lielākais civilo ieroču īpatsvars pasaulē, un pastāv uzskats, ka šaujamoču kontrole ASV ir salīdzinoši neierobežojosa. Civilo šaujamoču aprīti regulē tiesību akts „Gun Control Act of 1968 (GCA)”, kas ir federāla līmeņa akts un attiecināms uz visu ASV kopumā. „Gun Control Act of 1968” 922. panta b) nodaļā ir noteikts, ka šaujamieroci ir aizliegts iegādāties personām, kas nav sasniegušas 18 gadu vecumu, personas, kuras ir sasniegušas 18 gadu vecumu, bet nav sasniegušas 21 gadu vecumu var iegādāties tikai šauteni (rifle) vai gludstobra bisi (shotgun) un to munīciju. Persona, kas sasniegusi 21 gada vecumu var iegādāties arī citus atļautos šaujamočus un to munīciju. Atsevišķu Štatu valstu likumi var paredzēt tikai stingrākus ierobežojumus.⁸⁴ Lai gan šis likums neparedz ierobežojumus šaujamočiem to darbības principos, tie var būt mehāniski pārlādējami vai pusautomātiski, vecuma ierobežojums ir stingrāks nekā Eiropas Savienības tiesībās. Kā apskatīts iepriekš, Direktīva 91/477/EEK nosaka minimālo vecuma ierobežojumu 18 gadu vecumu, bez ierobežojumiem atļauto šaujamoču iegādei, ar izņēmumiem, kas atļauj šaujamočus medībām vai šaušanai mērķī iegādāties jaunākām personām.

Attiecībā uz personām nosacījumi ieroču iegādei ASV nav mazāk ierobežojosi par to, kā ir noteikts Eiropas Savienības tiesību aktos. ASV normatīvs tāpat paredz iespēju Štatu

⁸² Oksanen A., Nurmi J., Vuori M., Räsänen P. Jokela: The Social Roots of a School Shooting Tragedy in Finland (In Nils Böckler, Thorsten Seeger, Peter Sitzer & Wilhelm Heitmeyer (eds) School Shootings: International Research, Case Studies and Concepts for Prevention). New York, 2013, pp. 189–215; Neuner T., Hubner-Liebermann B., Hajak G., Hausner H. Media running amok after school shooting in Winnenden, Germany! European Journal of Public Health, Vol. 19, No. 6, 2009, pp. 578–579.

⁸³ Firearms Act (S.C. 1995, c. 39) [Kanādas likums]

⁸⁴ Gun Control Act of 1968 (GCA), [ASV likums]

valstu likumos ietvert papildu noteikumus sarežģītākai šaujamieroču iegūšanas kārtībai, jo aprakstītie ir minimālie ierobežojošie nosacījumi. Tomēr pie ieroču iegādes ir nepieciešama tikai personas pārbaude un vispārēji likums nenosaka, ka kādai kompetentai institūcijai būtu jāizsniedz ieroču iegādes atļauja un kārtību kā konkrēti būtu jāveic personu pārbaudi pirms šādiem darījumiem. Tāpat federālais likums nenosaka ieroču reģistrēšanas kārtību un nepieciešamību. Pastāv būtiskas atšķirības starp Štatu likumiem šajā jomā.⁸⁵

Eiropas Savienības šaujamieroču aprites regulējumā var saskatīt daudz līdzību ar ASV regulējumu. Tomēr Eiropas valstīs ieroču kontrole darbojas labāk, šaujamieroči nenonāk noziedznieku rokās tik bieži un noziegumi, kas saistīti ar šaujamieroču pielietošanu ir mazāk.⁸⁶ Eiropas Savienībā regulējums ir arī līdzsvarotāks, un pārmaiņas nevar notikt vienas amatpersonas lēmuma dēļ.⁸⁷

Lai persona varētu brīvi pārvietoties ar šaujamieroci citā ES dalībvalstī, tai nepieciešama Eiropas šaujamieroču apliecība. Tas nozīmē, ka konkrētas dalībvalsts izsniegta apliecība nav derīga citā dalībvalstī. Direktīvas 91/477 EEK 6. apsvērumā ir uzsvērts, ka pārvietošanās no vienas dalībvalsts uz citu ar šaujamieroci būtu principā jāaizliedz, izņēmums varētu būt īpaša kārtība, kas nodrošina dalībvalstis ar informāciju par šaujamieroču ieviešanu tajās.⁸⁸ Eiropas šaujamieroču apliecība ir obligāti izsniedzama tikai medniekiem, šaušanas sportistiem, vēsturisku notikumu atveidotājiem, kas nozīmē, ka citu veidu šaujamieročiem valstu nacionālie tiesību akti var neparedzēt tās izsniegšanu.⁸⁹ Tas ir apskatīts EST spriedumā Lietā C-543/12, kur Slovākijas tiesa lūdza sniegt prejudiciālu nolēmumu. Slovākijas atbildīgā institūcija neizsniedza Eiropas šaujamieroču apliecību Slovākijas pilsonim, kuram bija izsniegta dalībvalsts ieroču atļauja uz ieroci paš aizsardzībai. EST atzina, ka Slovākijas tiesību akti nav pretrunā direktīvai, it īpaši tās 12. pantam, kas ir atkāpe no šaujamieroču pārvietošanas aizlieguma. Dalībvalstis var izsniegt Eiropas šaujamieroču apliecību arī citiem mērķiem paredzētiem šaujamieročiem, bet tādā gadījumā šaujamieroča pārvešanu uz citu dalībvalsti ir jāpakļauj pārbaudes procedūrai vispirms tajā dalībvalstī, kur šaujamierocis atrodas, īpaši pievēršot uzmanību drošības apsvērumiem. Katra dalībvalsts nosaka kādus šaujamieročus ir aizliegts ievest tās teritorijā. Šo informāciju ikviens dalībvalsts paredz iekļaut Eiropas šaujamieroču apliecībā, lai mazinātu neskaidrības. Tie galvenokārt ir tādi

⁸⁵ Gun Laws By State: The Complete and Updated Guide. Pieejams: <https://www.gunstocarry.com/gun-laws-state/#ak2> [aplūkots 21.11.2020]

⁸⁶ Larrauri, E., Why Does Gun Control Work in Europe, 2020 Jotwell: The Journal of Things We Like (Lots), 2020, p. 1-2

⁸⁷ How does Europe compare with the US on gun ownership. Pieejams: <https://www.euronews.com/2019/08/05/which-european-country-boasts-the-most-guns-> [aplūkots 02.12.2020]

⁸⁸ Padomes direktīva 91/477/EEK (1991. gada 18. jūnijs) par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991. preambula, 6.punkts

⁸⁹ EST 04.09.2014. spriedums lietā C-543/12 Michal Zeman pret Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Žiline, 48-54 daļa

ieroči, kurus dalībvalstis savos nacionālajos tiesību aktos aizliedz iegādāties un glabāt, un nav nozīmes kādam mērķim (medībām, šaušanas sportam, vēsturisku notikumu atveidošanai) šaujamo ieroci ir paredzēts, aizliegums var būt vispārējs.⁹⁰ Tai skaitā aizliegums var attiekties uz šaujamo ierociem, kas vienas dalībvalsts tiesību aktos ir pakļauts deklarēšanai, bet citas, tās kurā ir paredzēts to ievest, tam paredzēta atļaujas saņemšana. Šis ir vēl viens arguments, ka ieroču dalījums civilajai aprītei aizliegtajos un tādos, kam jāsaņem atļauja ir lietderīgāks.

Gibraltārs ir teritorija ar īpašu statusu, un uz to neattiecas brīvā tirdzniecība ar ES. Gibraltāra augstākā tiesa, uzskatot, ka šaujamo ieroci apliecības izsniegšana nav saistīta ar komercdarījumiem ar tajā aplūkotajām precēm, proti, šaujamo ierociem, lūdza sniegt prejudiciālu nolēmumu par Eiropas šaujamo ieroci apliecības regulējuma attiecināšanu arī uz Gibraltāru, lai tajā dzīvojošiem iedzīvotājiem nebūtu ierobežojumi ceļot ar saviem šaujamo ierociem ES teritorijā.⁹¹ ES Tiesa, atsaucoties uz regulējuma ieviešanas mērķi, pamatoti norādīja, ka direktīva nav dalāma un tā nav attiecināma uz Gibraltāra teritoriju norādot, ka Eiropas Savienībā ir nepieciešams nodrošināt augstu personu drošības līmeni un, transponējot atsevišķas normas, Gibraltāra teritorijā dzīvojošajiem tiktu nepamatoti paplašināta Savienības tiesību teritoriālā piemērojamība.⁹²

Apskatot līdzšinējo situāciju Eiropas civilo šaujamo ieroci aprītē, konstatējams, ka starp dažādām valstīm pastāv ievērojamas atšķirības tajā. ICVS (International Crime Victims Survey) 2005. gada datu analīze parāda, ka salīdzinoši lielā daļā Eiropas valstu civilpersonām piederošo ieroču skaita līmenis ir zemāks nekā vispārēji pasaulē. Šajā datu analīzē ir norādīts, ka lielākā daļa valstu, kur ievērojamai daļai privātpersonu pieder šaujamo ieroci, ir arī Eiropas valstis ar lielāko šaujamo ieroci ražošanas apjomu. Tās ir tādas valstis kā Somija, Austrija, Beļģija, Vācija, Itālija un Šveice. Viens no iespējamiem šī novērojuma izskaidrojumiem varētu būt tas, ka šīm valstīm parasti ir bijis mazāk ierobežojošs tiesiskais regulējums attiecībā uz civilo ieroču īpašumtiesībām.⁹³ Austrija un Somija atturējās no balsošanas par direktīvas 2008/51 EK pieņemšanu⁹⁴ un Šveicei ir izstrādāts papildus atvieglojums direktīvā (ES) 2017/853. Small arms survey 2018. gada pētījumā vairāk nekā puse no 25 pasaules valstīm, kurās civilo šaujamo ieroci apjoms ir vislielākais, ir Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomiskās zonas un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas valstis.⁹⁵

⁹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017., 1.p 12-13 daļa

⁹¹ EST 23.01.2018. spriedums lietā C-267/16 Albert Buhagiar u.c. pret Minister for Justice.

⁹² Ibid 71-72 punkts

⁹³ Duquet N., Van Alstein M. Firearms and Violent Deaths in Europe, Flemish Peace Institute, Brussels, 2015

⁹⁴ Kirst, N. F. Firearms regulation in the European Union: Striking delicate balance between single market and security. Fordham International Law Journal, 43(4), 2020. p. 869

⁹⁵ Small Arms Survey, Civilian-held Firearms Numbers, briefing paper June 2018, Pieejams: http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/H-Research_Notes/SAS-Research-Note-9.pdf;

Civilo šaujamieroču lietošanas iemesli Eiropas Savienības valstīs galvenokārt ir medības (35%), profesionālie nolūki, saistīti ar darbības sfēru (29%), šaušanas sports (23%), personīgā aizsardzība (14%), kolekcijas (5%) un citi personiski iemesli (10%).⁹⁶ Eiropas Savienības valstu starpā pastāv arī būtiskas atšķirības šajos civilo šaujamieroču izmantošanas nolūkos.⁹⁷ Šādi dati ir aptuveni, jo tajos tiek izmatoti dažādi informācijas ieguves avoti un arī starp valstīm pastāv atšķirīgi šaujamieroču reģistri, kuros tiek uzskaitīti šaujamieroči pēc konkrētās valsts tiesību aktos noteiktajām metodēm. Pēc direktīvas (ES) 2017/853 ieviešanas dalībvalstu ieroču aprites tiesību aktos, arī šāda veida informācijai vajadzētu palikt precīzākai un ticamākai.

⁹⁶ Firearms in the European Union, Flash Eurobarometer 383 Report, 2013, Pieejams: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_383_en.pdf, p. 11

⁹⁷ Duquet N., Van Alstein M. Firearms and Violent Deaths in Europe, Flemish Peace Institute, Brussels, 2015, p.14

5. NELEGĀLO ŠAUJAMIEROČU APRITE EIROPAS SAVIENĪBĀ UN TĀS APKAROŠANA

5.1. Nelikumīga šaujamieroču tirdzniecība un aprite Eiropas Savienībā

Eiropas Komisijas pētījumā par iespējām apkarot nelikumīgu šaujamieroču tirdzniecību Eiropas Savienībā aprakstīta negatīva situācija nelegālo šaujamieroču aprītē, veikta statistiska izpēte un secināts: daudzkārt nelegālo šaujamieroču tirdzniecības problēmu ir lietderīgi izmērīt pēc slepkavību skaita, kas veikti, izmantojot šaujamieročus. Ir aplēsts, ka nelegāla šaujamieroču tirdzniecība ir tieši izraisījusi vismaz 10 000 nāves gadījumu, izmantojot šādus šaujamieročus ES dalībvalstīs laikposmā no 2004. līdz 2014. gadam.⁹⁸ Dažas citas aplēses (UNODC) nosaka, ka šādu nāves gadījumu skaits ir pat augstāks par iepriekš norādīto. Šaujamieroču pieejamība vardarbīgu incidentu laikā ievērojami palielina nāvi no iegūtajiem ievainojumiem. Papildus tām slepkavībām, ko izdarījuši indivīdi, nelikumīgi turētus šaujamieročus izmanto arī organizētās noziedzības grupas, lai iebiedētu savus upurus un piespiestu tos pakļauties. Turklāt nelikumīgu šaujamieroču izmantošana organizētās noziedzības darbībās, piemēram, narkotiku tirdzniecībā, prostitūcijā un naudas atmazgāšanā, noved pie vēl vairāk nāves gadījumiem (piemēram, narkotiku lietošanas dēļ). Teroristi un ekstrēmisti uzbrukumu veikšanai arī ir izmantojuši nelegālus šaujamieročus. Secināts, ka kopumā šaujamieroču izmantošana ir nozīmīgs destabilizējošs faktors Eiropā sabiedriskajai kārtībai un sabiedrības drošībai.⁹⁹

Nelegālo šaujamieroču galvenie lietotāji un uzpircēji ir noziedznieki vai teroristi un to grupas, kas nelegāli iegādājas šaujamieročus, lai tos izmantotu savu mērķu sasniegšanai. Vairums ar nelegālo tirdzniecību saistītas personas un starpnieki to dara finansiālu apsvērumu, peļņas gūšanas nolūkos. Un, raugoties no nelikumīgu šaujamieroču piedāvājuma, piegādātāji ir personas un organizācijas, kas nodrošina nelikumīgu šaujamieroču pieejamību un tos visticamāk arī motivē finansiāli apsvērumi, vismaz, ja nelikumīgu ieroču piegāde ir apzināta.¹⁰⁰

Balstoties uz Eiropola datiem, nelikumīgo ieroču aprite, kas notiek Eiropas Savienības valstu ietvaros, un pieejamo nelikumīgo šaujamieroču apmērs apmierina šajā nozarē

⁹⁸ Study to Support an Impact Assessment on Options for Combatting Illicit Firearms Trafficking in the European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014.

⁹⁹ 2020 Report. Global Study on Firearms Trafficking., New York, 2020, p. 81, Pieejams: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Firearms/2020_REPORT_Global_Study_on_Firearms_Trafficking_2020_web.pdf

¹⁰⁰ Study to Support an Impact Assessment on Options for Combatting Illicit Firearms Trafficking in the European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014

iesaistītos un tie netiek ievērojamā daudzumā ievesti no trešajām valstīm. Visbiežāk nelegālie ieroči Eiropas Savienībā nonāk no Ziemeļāfrikas. Liela daļa no nelegālajiem šaujamieročiem, kas ir aprītē, ir tajā jau no 1990. gadu sākuma un nonākuši šajās valstīs no bijušās Padomju Savienības vai Varšavas pakta bloka valstīm. Tāpat arī bijušajās Dienvidslāvijas valstīs ir saglabāti nelikumīgi ieroči, kas papildina uzskaitījumu.¹⁰¹

Galvenie nelegālo ieroču veidi un iegūšanas avoti ir: dezaktivizētu un neitralizētu ieroču reaktivizēšana un darbības atjaunošana, zādzību rezultātā iegūti ieroči, likumīgu ieroču piesavināšanās, legālie ieroči, kas novirzīti nelegālā tirgū, armijas un policijas norakstītie šaujamieroči un pistoļu, kas izšauj kairinošas vielas pārveidošana par šaujamieročiem.¹⁰²

Latvijā un Lietuvā visbiežāk sastopamie nelegālie ieroči ir reaktivizēti šaujamieroči, kas pirms tam bijuši deaktivizēti un pistoles, kas paredzētas kairinošu vielu izšaušanai pārveidotas par reāliem šaujamieročiem.¹⁰³ Šāda situācija saistībā tieši ar kairinošu vielu šāviņiem paredzētu ieroču modificēšanu ir viens no iemesliem, kādēļ tie direktīvā (ES) 2017/853 ir iekļauti pie ieroču kategorijas, zem definīcijas „trauksmes un signālieroči” un kādēļ tiem ir noteikti ierobežojumi un dalībvalstīm izvirzīti pienākumi nodrošināt to nepārveidošanu. Latvijas un Lietuvas gadījumā pie nelegālajiem ieročiem var pieskaitīt ne tikai no bijušās Padomju Savienības ar militāro jomu saistītos palikušos ieročus, bet arī to teritorijā atrastos šaujamieročus un sprāgstvielas, kas ir palikušas no diviem kara laika konfliktiem, kas skāra Baltijas teritoriju. Ir bijuši gadījumi, kad tiek konfiscētas kolekcijas ar šādiem 1940. gadu laikā ražotiem dažādiem ieroču un munīcijas paveidiem.¹⁰⁴ Tāpat ir gadījumi, kad privātpersonas glabā šādus šaujamieročus un tos neizmanto.

Horvātijā un Bosnijā ir bijuši atsevišķi gadījumi, kad veicot izmeklēšanu saistībā ar nelikumīgiem ieročiem, atklājas veselas ieroču rūpnīcas, kas ražo ieročus vairumā, un kuru nelikumīgā darbība tiek pārtraukta. Šajās valstīs no Dienvidslāvijas kara laika ir saglabājušies salīdzinoši daudz militāra rakstura ieroči, kas civilai aprītei būtu aizliegti. Privātpersonas, kam šie ieroči ir, tos glabā īpašumā nelegāli arī kā nodrošinājumu, atceroties kara situāciju šajās valstīs, bet neizmantojot tos.¹⁰⁵

Beļģija Eiropas Savienībā tiek bieži uzskatīta par nelegālo ieroču tirdzniecības un aprītes centru, jo nelegālo ieroču aprītes apjoms tajā salīdzinoši izceļas uz pārējo valstu

¹⁰¹ Ibid

¹⁰² Firearms Module 6 Key Issues: Sources of illicit firearms; National firearms strategies and action plans. Pieejams: <https://www.unodc.org/e4j/en/firearms/module-4/key-issues/sources-of-illicit-firearms.html> [aplūkots 30.11.2020.]

¹⁰³ Study to Support an Impact Assessment on Options for Combatting Illicit Firearms Trafficking in the European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, p. 24

¹⁰⁴ Policija konfiscē ievērojamu daudzumu nelegālo ieroču. Pieejams: <https://www.liepajniekiem.lv/tv-kurzeme/sizeti/policija-konfisce-ieverojamu-daudzumu-nelegalo-ierocu/> [aplūkots 29.11.2020.]

¹⁰⁵ Duquet N. Triggering Terror Illicit Gun Markets and Firearms Acquisition of Terrorist Networks in Europe, Flemish Peace Institute, Brussels, 2018, p.14

fona.¹⁰⁶ Ir konstatēti atsevišķi gadījumi, kad no ieroču ražotnes „FN” ir nozagti militāra tipa automātiskie šaujamieroči. Pēdējos gados Beļģijā ir pieaudzis reaktivizētu deaktivizēto šaujamieroču skaits un par šaujamieročiem pārveidoti salūta un trauksmes ieroči, kas paredzēti tukšo patronu šaušanai. Rumānijā un Bulgārijā arī viena no nelegālo ieroču problēmām ir šādu pašu trauksmes un signālieroču pārveide par faktiskiem šaujamieročiem.¹⁰⁷ Direktīvā (ES) 2017/853 šāda veida ieroči šobrīd iekļaujas šaujamieroču kategorijā un tiek pakļauti uzskaitē un reģistrācijai.

Dānijā visbiežāk nelegālajos ieročos nonāk salīdzinoši veci neregistrēti šaujamieroči, kas tiek nozagti to īpašniekiem, kā arī par problēmu tiek uzskatīts, ka šaušanas sporta klubi tiek izmantoti, lai praktizētos šaušanā un ieroču izmantošanas prasmes apgūšanā.¹⁰⁸ Tas varētu būt viens no iemesliem, kādēļ direktīvā (ES) 2017/853 ir izstrādāti daudz stingrāki nosacījumi sporta šaušanai un šaušanas sportam paredzēto ieroču iegādei. Šobrīd ir nepieciešami pierādījumi par aktīvu un ilgstošu darbību sporta šaušanā, lai varētu iegādāties atsevišķas kategorijas ieročus.

Francijā par galveno problēmu nelegālu ieroču aprītē uzskata vēsturisko toleranci pret ieročiem un salīdzinoši daudz uzglabātiem neregistrētajiem šaujamieročiem, kā arī salīdzinoši izplatīta ir ieroču pārrobežu kontrabanda pēdējos gados, tai skaitā deaktivizēto ieroču kontrabanda, kuri pēc tam tiek pārveidoti tā, lai atkal būtu izmantojami. Ar šādu pašu problēmu saskārās arī Nīderlandes varasiestādes, jo gan Francijā, gan Nīderlandē bija ievesti salīdzinoši daudz deaktivizēto šaujamieroču no Slovākijas, kurus bija iespējams vienkāršā veidā padarīt par funkcionējošiem šaujamieročiem un lielākā daļa no tiem bija militāra rakstura trieciensautenes, tātad automātiskie ieroči. Itālijai ir ilgstoša vēsture organizētās noziedzības jomā, un šajā valstī izplatītākie nelegālā aprītē nonākušie ieroči ir no Balkānu valstīm ievestie šaujamieroči, tādi, kas ir nozagti pašā valstī un deaktivizētie ieroči, kas ir reaktivizēti.¹⁰⁹ Šo valstu pieredze liecina par to, kādēļ direktīvā (ES) 2017/853 ir iekļauta precīzi definēta kārtība, kādā veidā notiek šaujamieroču deaktivizēšana, lai tie būtu neatgriezeniski nelietojami kā šaujamieroči. Šo kārtību ir vajadzīgs saskaņot kopēji visā Eiropas Savienībā, lai nerastos situācijas, kad pēc vienas valsts tiesību aktos noteiktās kārtības deaktivizēts šaujamierocis, kas par deaktivizētu tiek uzskatīts arī dalībvalstī, kurā tas tiek ievests, reāli ir vienkāršām metodēm reaktivizējams un izmantojams kā šaujamierocis un šī deaktivizēšanas metode ir absolūti neatbilstoša citām dalībvalstīm.

¹⁰⁶ Evaluation of The Firearms Directive. Final report. 2014. p. 21., Pieejams: https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/DG-ENTR_Evaluation-of-the-Firearms-Directive_Final-Report_final-1.pdf,

¹⁰⁷ Duquet N. Triggering Terror Illicit Gun Markets and Firearms Acquisition of Terrorist Networks in Europe, Flemish Peace Institute, Brussels, 2018, p. 25-26

¹⁰⁸ Ibid, p. 14

¹⁰⁹ Ibid, p. 15

Attiecībā uz šo situāciju tika izstrādāta un pieņemta Komisijas īstenošanas regula (ES) 2015/2403 (2015. gada 15. decembris), ar ko izstrādā kopīgas pamatnostādnes par deaktivēšanas standartiem un metodēm, lai nodrošinātu, ka deaktivētie šaujamieroči tiek padarīti neatgriezeniski neizmantojami.¹¹⁰ Noteikumi paredz kopējus standartus, vienotu tehnisko specifikāciju visās dalībvalstīs. Tomēr pat šajā regulā dalībvalstīm ir paredzēta iespēja izvirzīt vēl papildus pasākumus, kas ir stingrāki par regulā pievienotās specifikācijas prasībām, un kurus, izvērtējot, var ietvert šajā tiesību aktā, veicot izmaiņas, kas būtu piemērojamas visām dalībvalstīm. Šo regulu grozīja Komisijas īstenošanas regula (ES) 2018/337 (2018. gada 5. marts), ar kuru groza Īstenošanas regulu (ES) 2015/2403, ar ko izstrādā kopīgas pamatnostādnes par deaktivēšanas standartiem un metodēm, lai nodrošinātu, ka deaktivētie šaujamieroči tiek padarīti neatgriezeniski neizmantojami.¹¹¹ Regulas izmaiņas galvenokārt ir balstītas uz direktīvas (ES) 2017/853 ieviestajiem papildinājumiem direktīvai EEK 91/477 un uz valstu pieredzes ieroču deaktivizēšanas jomā. Ir izmainītas pielikumā esošās tehniskās specifikācijas. Viens no būtiskākajiem papildinājumiem pie deaktivizēšanas procesa ir šaujamieroča nomaināmo stobru deaktivēšana, kuri, būdami atsevišķi objekti, un vienlaicīgi būtiska sastāvdaļa, ir tehniski saistīti ar deaktivējamo šaujamieroci un ir tam pievienojami. Šis nosacījums nodrošina atsevišķo daļu nelietojamību, un kaut gan deaktivizētam šaujamierocim to uzstādīt nevarētu, jo tam nav vienkārši noņemamas daļas, tai skaitā stobrs, tas varētu tikt izmatots citam šaujamierocim.¹¹²

5.2. Galvenās problēmas cīņai ar nelegālo šaujamieroču tirdzniecību un apriti Eiropas Savienībā

Lai efektīvi apkarotu nelegālu šaujamieroču tirdzniecību, ir nepieciešama dalībvalstu iestāžu sadarbība, un tas savukārt, prasa zināmu līdzvērtīgu pieeju šai problēmai. Daudzkārt juridisko normu atšķirības valstu tiesību aktos ir apgrūtinājušas pārrobežu sadarbību.¹¹³

Dalībvalstu tiesiskajā regulējumā cīņai pret nelegālu ieroču tirdzniecību un nelegāliem ieročiem kopumā ir būtiskas atšķirības. Tas attiecas uz nodarījumu definīciju, juridiskām un fiziskām personām piemērojamajiem sodu veidiem un līmeņiem, attieksmi pret atbildību

¹¹⁰ Komisijas īstenošanas regula (ES) 2015/2403, ar ko izstrādā kopīgas pamatnostādnes par deaktivēšanas standartiem un metodēm, lai nodrošinātu, ka deaktivētie šaujamieroči tiek padarīti neatgriezeniski neizmantojami. Pieņemta 15.12.2015.

¹¹¹ Komisijas īstenošanas regula (ES) 2018/337, ar kuru groza Īstenošanas regulu (ES) 2015/2403, ar ko izstrādā kopīgas pamatnostādnes par deaktivēšanas standartiem un metodēm, lai nodrošinātu, ka deaktivētie šaujamieroči tiek padarīti neatgriezeniski neizmantojami. Pieņemta 05.03.2018.

¹¹² Ibid, 8.punkts

¹¹³ Study to Support an Impact Assessment on Options for Combatting Illicit Firearms Trafficking in the European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, p. 24

pastiprinošiem vai atbildību mīkstinošiem apstākļiem, kā arī nolaidības faktoru un nodomu pakāpi, arī ieroču klasifikāciju un darbībām ar tiem.¹¹⁴

Starptautiskais un ES tiesiskais regulējums, kas attiecās uz nelegālu šaujamieroču tirdzniecību, ir plaši definēts un atstāja dalībvalstīm lielu rīcības brīvību attiecībā uz to, kā tiek īstenoti noteikumi ar šiem jautājumiem. Turklāt, atstājot valstu likumdevējiem rīcības brīvību, lai normatīvus vispiemērotākajā veidā īstenotu atbilstoši viņu tiesību tradīcijām, netika nodrošināta vienveidīga prakse, kas būtu lielā mērā pieņemama kopējai sadarbībai šaujamieroču nelikumīgas tirdzniecības pārākumu efektīvai ierobežošanai. Lai gan pievienošanās ANO konvencijai radīja izmaiņas nelikumīgu ieroču glabāšanā, direktīvas noteikumu izmaiņas nebija plašas un arī atstāja ievērojamu rīcības brīvību šajos jautājumos.¹¹⁵

Atšķirības starp tiesību vēsturi un kultūru, kā arī nepreskriptīvas t.i. neatbilstošas, neparedzamas pieejas rezultātā starptautiskā un ES līmenī, pastāv daudz dažādu tiesisko regulējumu attiecībā uz nelegālu šaujamieroču tirdzniecību valstu līmenī. Pastāv atšķirības attiecībā uz nodarījumu, sodu un sankciju definējumiem, atbildību pastiprinošu vai atbildību mīkstinošu apstākļu esamību un neesamību, nolaidību nelikumīgas šaujamieroču tirdzniecības nodarījuma iespējamībā. Tomēr valstu tiesību aktu atšķirības pašas par sevi nav ES ieviešanās pamatojums. Būtiskais jautājums ir par to, vai saskaņā ar LESD 83. panta 1. punktu ir jānosaka obligātie noteikumi attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanu nelegālas šaujamieroču tirdzniecības jomā, kam ir pārrobežu dimensija, kas izriet no īpašas vajadzības apkarot šādu tirdzniecību kopīgiem ES mērķiem.¹¹⁶

„Eiropas Parlaments un Padome, pieņemot direktīvas saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru, var paredzēt noteikumu minimumu noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanai attiecībā uz īpaši smagiem noziegumiem ar pārrobežu dimensiju, kas saistīta ar šādu nodarījumu būtību vai ietekmi vai ar nepieciešamību tos apkarot kopīgi. Tās ir šādas noziegumu jomas: terorisms, cilvēku tirdzniecība un sieviešu un bērnu seksuāla izmantošana, nelegāla narkotiku tirdzniecība, nelegāla ieroču tirdzniecība, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, korupcija, maksāšanas līdzekļu viltošana, datornoziegumi un organizētā noziedzība.

Minimālie ES mēroga noteikumi par nelikumīgu šaujamieroču tirdzniecību mazinātu tiesisko nenoteiktību, ko valstu policijai un izmeklēšanas iestādēm rada šīs atšķirības, atvieglotu kriminālvajāšanu, nodrošinātu, ka noziedznieki nespēj izmantot nepilnības, un

¹¹⁴ Ibid

¹¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK, ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 21.05.2008.

¹¹⁶ Study to Support an Impact Assessment on Options for Combatting Illicit Firearms Trafficking in the European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014

mazinātu stimulus noziedznieku vidū. Šīs atšķirības ietekmē pārrobežu policijas un tiesu iestāžu sadarbību, kaut arī mērķis ir apkarot šāda veida likumpārkāpumus visā Eiropas Savienībā.”¹¹⁷

Tomēr ne tikai atšķirības valstu tiesību aktos šajā jomā, bet arī resursu trūkums, sliktas kvalitātes informācijas pieejamība no dalībvalstīm saistībā ar nelegālo ieroču apriti, galvenokārt no rietumu Balkānu valstīm, kurās šo ieroču aprite ir nozīmīgi liela, pretrunīgas politikas prioritātes un spēkā esošo likumu izpildes trūkums ir vienlīdz nozīmīgi šķēršļi pārrobežu centieniem apkarot nelegālu šaujamieroču tirdzniecību un apriti. Sadarbība starp policiju un citām tiesībsardzības aģentūrām pārrobežu lietās parasti ir laba. Tomēr tiesiskā regulējuma atšķirības var izraisīt sarežģījumus, ja kādas dalībvalsts institūcija lūdz uzsākt izmeklēšanu citas dalībvalsts institūcijām.¹¹⁸

Ar direktīvu (ES) 2017/853 ir paredzēts mazināt atšķirības dalībvalstu plašajam skatījumam vismaz attiecībā uz šaujamieroču apriti un to saistītajām sfērām.

5.3. Nākotnes risinājumi nelegālo šaujamieroču aprites mazināšanai

Ne tikai ES šaujamieroču aprites regulējums ir kļuvis striktāks, šaujamieroču regulējumi pēdējo gadu laikā ir mainījušies arī tādās valstīs kā Kanāda, Jaunzēlande u.c.¹¹⁹ Tas nozīmē, ka apstākļi šajā sfērā ir mainīgi un tiem ir regulāri jāpielāgojas.

Legālā šaujamieroču tirgus aizsardzība, lai samazinātu šaujamieroču nokļūšanas risku nelegālajā tirgū ir viena no prioritātēm, ko izvirzījusi Eiropas Komisija rīcības plānā attiecībā uz nelegālo šaujamieroču tirdzniecību.¹²⁰ Tas galvenokārt nozīmē uzraudzīt, lai direktīva būtu pareizi ieviesta dalībvalstu tiesību aktos, kā arī sniegt palīdzību ieviešanas jomā it īpaši Dienvidaustrumeiropas valstīm. Un arī sekot līdzi, lai dalībvalstīs nenotiktu izvairīšanās no aizliegumu apiešanas. 3D tehnoloģijā drukāti šaujamieroči un „Flobert” tipa sporta šaujamieroči¹²¹ ir nākotnē iespējams drauds nelegālās šaujamieroču aprites palielināšanai. Šie

¹¹⁷ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Parakstīts Māstrihtā 07.02.1992., 83.1.p

¹¹⁸ Study to Support an Impact Assessment on Options for Combatting Illicit Firearms Trafficking in the European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014

¹¹⁹ What you need to know about the Government of Canada’s new prohibition on certain firearms and devices, Royal Canadian Mounted Police. Pieejams: <https://www.rcmp-grc.gc.ca/en/firearms/need-know-the-government-canadas-new-prohibition-certain-firearms-and-devices>[aplūkots 29.11.2020]

¹²⁰ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2020-2025 EU action plan on firearms trafficking, Brussels, 2020. Pieejams: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20200724_com-2020-608-commission-communication_en.pdf [aplūkots 26.11.2020]

¹²¹ Ammo and weapons: 9mm Flobert – 8.6 x 10.6mm R. Pieejams: <http://rileman1.blogspot.com/2016/06/9mm-flobert-8.html>, [aplūkots 24.11.2020]

izaicinājumi nedrīkst tikt ignorēti tiesiskajos regulējumos, tiem ir jāseko, jo tehnoloģija var radīt jaunas situācijas ieroču ražošanā un graut pastāvošās izsekošanas metodes.¹²²

Ir nepieciešams uzlabot sadarbību dalībvalstu starpā informācijas iegūšanas un apstrādes kvalitātes pilnveidošanai, rekomendējot dalībvalstīm sistemātiski papildināt Šengenas informācijas sistēmu par nozaudētiem, nozagtiem, pārdotiem šaujamieročiem, tai skaitā par tādiem, kurus viegli pārveidot par funkcionējošiem šaujamieročiem. Šāda rīcība vēlama arī no sadarbības valstīm ārpus ES. Ir paredzēta specializētas programmas izpēte, kas ļautu izsekot reālajā laikā ar šaujamieročiem saistītos incidentus un izveidot pastāvīgu aktuālo situācijas ainu, kā arī vēlama nepārtraukti veikta nelegālo interneta tirgus vietu uzraudzība, lai ierobežotu nelikumīgu šaujamieroču un to būtisko sastāvdaļu apriti arī tajās.¹²³

Kā vēl viens svarīgs apstāklis ir stiprināt tiesībsardzības iestāžu spējas, lai pastiprinātu nelikumīgo tirgu kontroli. Dalībvalstīm un sadarbības valstīm ir ieteicams dalīties ar informāciju par nacionāla līmeņa iestādēm, kas ir iesaistītas cīņā pret nelikumīgo ieroču apriti, lai veidotu labāku sadarbības tīklu. Eiropas Komisija uzstāj uz to, ka valstīm jāapstiprina ANO starptautisko Ieroču protokolu (Firearms Protocol). Tāpat ir vēlama izpēte iespējai tuvināt nacionālajos krimināllikumos noteiktos standartus attiecībā uz šaujamieroču nelegālu lietošanu un ražošanu, kā arī veicināta brīvāka iespēja valstu starpā apmainīties ar informāciju ne tikai speciālo izmeklēšanu laikā. Dalībvalstu tiesībsardzības iestādēm arī ir ieteikums sadarboties ar Dienvidaustrumeiropas valstīm un veicināt to tiesībsardzības iestāžu spēju paaugstināšanu un tiesību aktu pilnveidi. Dienvidaustrumeiropas valstīm paredz nodrošināt palīdzību saistībā ar nelikumīgo tirdzniecību interneta vietnēs.¹²⁴ Uzlabota sadarbība starp valstu institūcijām un pasta sūtījumu operatori, lai nodrošinātu stingrāku uzraudzību sūtījumiem, kas saistīti ar šaujamieroču apriti, visvairāk atsevišķu sastāvdaļu sūtīšanu, arī ir iespēja mazināt nelikumīgas darbības.¹²⁵

Vēlma ir Starptautiskās sadarbības stiprināšana. Starptautiskā sadarbība nelikumīgo ieroču aprites apkarošanā veicināta ne tikai ar Dienvidaustrumeiropas valstīm, bet arī ar Ziemeļāfriku un Tuvo austrumu valstīm.¹²⁶

¹²² Evaluation of The Firearms Directive. Final report. 2014., p 50. Pieejams: https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/DG-ENTR_Evaluation-of-the-Firearms-Directive_Final-Report_final-1.pdf [aplūkots 03.12.2020]

¹²³ Firearms Module 6 Key Issues: Sources of illicit firearms; National firearms strategies and action plans. Pieejams: <https://www.unodc.org/e4j/en/firearms/module-6/key-issues/national-firearms-strategies-and-action-plans.html> [aplūkots 30.11.2020]

¹²⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2020-2025 EU action plan on firearms trafficking, Brussels, 2020. p 8-12.

¹²⁵ Evaluation of The Firearms Directive. Final report. 2014, p 51

¹²⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2020-2025 EU action plan on firearms trafficking, Brussels, 2020. p 8-12.

Aktuālās problēmas saistībā ar šaujamoču apriti saistās galvenokārt ar Eiropas Savienības ārējās robežas valstīm, ES iekšienē uzlabojumi šajā sfērā nav tik kritiski nepieciešami. Tā kā nelegālo šaujamoču aprite ir būtiska, ir svarīgi, lai arī valstis ārpus Eiropas Savienības pieietu ar to saistītajām problēmām līdzvērtīgi. 3D drukas tehnoloģijas straujā attīstība var radīt papildinājumus ar šaujamočiem aizliegtu darbību uzskaitē un šaujamočiem atbilstošu priekšmetu uzskaitē. „Flobert” tipa sporta šaujamoči, kas speciāli konstruēti šaušanas sportam telpās, un, kas izmanto nelielus šāviņus, kas nav tradicionālai šaujamoču munīcijai līdzīgi, ņemot vērā to reālo līdzību letāliem šaujamočiem un jau esošus gadījumus ar to pārveidi par šaujamočiem, kā arī faktu, ka tie tiek ierobežoti dažās dalībvalstīs, arī ir potenciāli iekļaujami kādā no šaujamoču kategorijām. Šie ieroči ir izgatavoti no vājākiem materiāliem un nespēj izturēt šaujamoču munīcijas šāviņa radīto spiedienu, pie šādas situācijas tie tiktu pakļauti izjukšanai.¹²⁷ Atsevišķās dalībvalstīs tos var iegādāties neierobežotā daudzumā. Nelegālajām tiešsaistes tirdzniecības vietām, lai veiktu kvalitatīvu kontroli tajās, ir nepieciešama nopietna pieeja, jo darījumi var būt slēpti un arī neskaidri. Būtiska problēma ir atsevišķu šaujamoču sastāvdaļu iegādes iespēja, kuras var neatbilst normatīvos noteiktajam sastāvdaļu statusam.¹²⁸ Tendences apiet normatīvus rada regulāru to pilnveidošanu.

¹²⁷ From legal to lethal. Converted Firearms in Europe, report april 2018, Pieejams:

<http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/U-Reports/SAS-Report-Europe-Conversion.pdf>, p.18-23

¹²⁸ Evaluation of The Firearms Directive. Final report. 2014, p 51

KOPSAVILKUMS

1. Civilo šaujamoču apriti Eiropas Savienības un arī Eiropas Ekonomiskās zonas valstīs un Šveicē regulē Padomes direktīva Par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli 91/477/EEK un to grozošās direktīvas Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853. Tiesību akti nosaka minimālās prasības šaujamoču apritei dalībvalstīs. Tie ir piemērojami kopīgi un nedalīti.

2. Šie tiesību akti nosaka aizliegtos šaujamočus civilajā aprītē, atļauto šaujamoču kategoriju uzskaitījumu, likumīgas un nelikumīgas darbības ar šaujamočiem – glabāšanu, ražošanu, tirdzniecību u.c. Uz šaujamoču būtiskajām sastāvdaļām attiecas tie paši ierobežojumi, kas uz šaujamočiem. Šaujamoču uzskaitījums to kategorijās ir imperatīvs dalībvalstīm, šaujamoču atļauju izsniegšanas kārtību nosaka katra dalībvalsts pēc saviem tiesību aktiem.

3. Šaujamočis ir instruments, mehānisms vai ietaise, kas sastāv no stobra un šaušanas mehānisma, no kura ar ātri degošu propelentu (šaujampulveri), sprādziena rezultātā tiek izvadīts šāviņš vai lode, un kas ir paredzēts paš aizsardzībai vai uzbrukumam, medībām, sportam, kā arī tas ir viegli pārnēsājams un salīdzinoši kompakta izmēra un tā raidītais lādiņš var izraisīt nopietnus miesas bojājumus vai nāvi.

4. Eiropas Savienībā civilajā aprītē aizliegti ir visi automātiskie šaujamoči. Atļauto ieroču klasifikācijas divās kategorijās (tādi, kam, jāsaņem atļauja un tādi, kas jādeklarē) būtiskākā atšķirība galvenokārt ir divos raksturlielumos – šaujamoča darbībā un šaujamoča izmērā. Atļauja jāsaņem šaujamočiem, kuriem piemīt pusautomātiskā darbība, kas nodrošina momentālu pārlādēšanu un kuriem ir salīdzinoši mazs, kompakts izmērs, kas dod iespēju tos nēsāt paslēptus, nepamanāmus. Lietderīgāk būtu apvienot atļauto ieroču klasifikāciju (direktīvas I pielikuma B un C kategoriju) zem vienas grupas – ieroči, kam jāsaņem atļauja, lai nerastos neskaidrības dalībvalstu starpā un tiktu vienkāršota klasifikācija.

5. Šaujamoču veidi to klasifikācijās (direktīvas I pielikumā) ir raksturoti salīdzinoši īsi un vietām neskaidri un sarežģīti. Lai būtu skaidrāka izpratne, būtu vēlams izveidot informatīvu (iespējams arī ilustratīvu) materiālu, kurā būtu plašāk raksturota katrai grupai piemītošo šaujamoču uzbūve un veidi, kā arī direktīvā ieviesta norāde uz to.

6. Civilo šaujamieroču aprites īpatsvaram starp Eiropas Savienības dalībvalstīm ir ļoti būtiskas atšķirības. Ir valstis, kurās privātpersonām piederošo šaujamieroču apjoms ir salīdzinoši ļoti mazs, tai pat laikā ir arī valstis, kurās tas ir ievērojams, skatoties no vidējiem rādītājiem pasaulē. Starp divdesmit piecām valstīm pasaulē, kurās civilo šaujamieroču apjoms ir visaugstākais, vairāk nekā puse ir Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomiskās zonas un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas valstis. Tas skaidrojams ar šajās valstīs esošām ieroču ražotnēm un līdz ar to salīdzinoši vieglāku normatīvo regulējumu šaujamieroču iegādei.

7. Galvenie iemesli, kas ir radījuši nepieciešamību mainīt Eiropas Savienības šaujamieroču aprites regulējumu, ir nelikumīgas darbības ar šaujamieročiem, tādas kā dezaktivizētu šaujamieroču reaktivizēšana, šaujamieročiem līdzīgu priekšmetu pārveidošana par letāliem šaujamieročiem un to izmantošana. Izmaiņas radījušas arī regulējuma attiecināšana uz Eiropas Ekonomiskās zonas valstīm un Šveici, kā arī ANO protokola ratificēšana.

8. Nākotnes izmaiņas, kas var ietekmēt šaujamieroču aprites regulējumu, var saistīties ar 3D drukas tehnoloģijas attīstību, pie šaujamieroču kategorijas šobrīd neesošo ieroču iekļaušanu tajā, kā arī specifiskas prasības šaujamieročiem līdzīgu priekšmetu ražošanā, lai novērstu to līdzību šaujamieročiem vai to pārveidošanas iespēju.

9. Nevar apgalvot, ka Eiropas Savienības tiesību aktos būtu absolūti stingrākie ierobežojumi attiecībā uz civilo šaujamieroču apriti. Salīdzinot tos ar ASV tiesību aktiem, ir konstatējamas ļoti daudz līdzības un dažviet ASV normatīvos ir mazāk ierobežojumi, bet tajos ir paredzētas arī stingrākas prasības.

10. Autors uzskata, ka šī brīža ieroču legālā aprite Eiropas Savienībā ir salīdzinoši sakārtota, vienlaicīgi nodrošinot sabiedrības drošību un arī šaujamieroču pieejamību. Ieroču legālo apriti nevajadzētu kaut kā papildus sarežģīt.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Duquet N. Triggering Terror Illicit Gun Markets and Firearms Acquisition of Terrorist Networks in Europe, Brussels, Flemish Peace Institute, 2018
2. Duquet N., Van Alstein M. Firearms and Violent Deaths in Europe, Brussels, Flemish Peace Institute, 2015
3. Kirst, N. F. Firearms regulation in the European Union: Striking delicate balance between single market and security. *Fordham International Law Journal*, 43(4), 2020, pp 855-900
4. Larrauri, E., Why Does Gun Control Work in Europe, 2020 *Jotwell: The Journal of Things We Like (Lots)*, 2020, pp 1-2
5. Luty P. A. *Expedient Homemade Firearms: The Machine Pistol*. b.v., bunker books inc., 2004
6. Neuner T., Hubner-Liebermann B., Hajak G., Hausner H. Media running amok after school shooting in Winnenden, Germany! *European Journal of Public Health*, Vol. 19, No. 6, 2009, pp. 578–579
7. Oksanen A., Nurmi J., Vuori M., Räsänen P. Jokela: The Social Roots of a School Shooting Tragedy in Finland (In Nils Böckler, Thorsten Seeger, Peter Sitzer & Wilhelm Heitmeyer (eds) *School Shootings: International Research, Case Studies and Concepts for Prevention*). New York, 2013, pp. 189–215
8. Study to Support an Impact Assessment on Options for Combatting Illicit Firearms Trafficking in the European Union, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2014
9. Ammo and weapons: 9mm Flobert – 8.6 x 10.6mm R. Pieejams: <http://rileman1.blogspot.com/2016/06/9mm-flobert-8.html>, [aplūkots 24.11.2020]
10. Britannica. Pieejams: <https://www.britannica.com/technology/> [aplūkots 11.11.2020]
11. Cambridge English Dictionary: Meanings and Definitions. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/> [aplūkots 10.11.2020]
12. Canada Gazette, Part 2, Volume 154, Number 3: Regulations Amending the Regulations Prescribing Certain Firearms and Other Weapons, Components and Parts of Weapons, Accessories, Cartridge Magazines, Ammunition and Projectiles as Prohibited, Restricted or Non-Restricted. Pieejams: <http://gazette.gc.ca/rp-pr/p2/2020/2020-05-01-x3/html/sor-dors96-eng.html> [aplūkots 29.11.2020]
13. Collins English Dictionary | Definitions, Translations, Example Sentences and

- Pronunciations. Pieejams: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english> [aplūkots 10.11.2020]
14. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2020-2025 EU action plan on firearms trafficking, Brussels, 2020. Pieejams: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20200724_com-2020-608-commission-communication_en.pdf [aplūkots 26.11.2020]
 15. Eiropas Parlaments apstiprina pārskatīto ES šaujamoču direktīvu, lai novērstu nepilnības drošības jomā, Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/latvia/lv/ep-1-mumi/2017/mar_jaunumi/ieroci.html [aplūkots 11.11.2020]
 16. Eiropas Savienības faktu lapas. Iekšējā tirgus vispārīgie principi. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/33/iekseja-tirgus-visparigie-principi> [aplūkots 30.11.2020]
 17. Evaluation of The Firearms Directive. Final report. 2014. Pieejams: https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/DG-ENTR_Evaluation-of-the-Firearms-Directive_Final-Report_final-1.pdf [aplūkots 03.12.2020]
 18. Firearms definitions http://www.tncourts.gov/sites/default/files/docs/firearmshandout_1.pdf [aplūkots 11.11.2020]
 19. Firearms in the European Union, Flash Eurobarometer 383 Report, 2013, Pieejams: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_383_en.pdf [aplūkots 26.11.2020]
 20. Firearms Module 6 Key Issues: Sources of illicit firearms; National firearms strategies and action plans. Pieejams: <https://www.unodc.org/e4j/en/firearms/module-4/key-issues/sources-of-illicit-firearms.html> (national-firearms-strategies-and-action-plans.html) [aplūkots 30.11.2020]
 21. From legal to lethal. Converted Firearms in Europe, report april 2018, Pieejams: <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/U-Reports/SAS-Report-Europe-Conversion.pdf> [aplūkots 29.11.2020]
 22. Germany's Jewish leaders condemn police response to Halle attack, Germany, The Guardian. Pieejams: <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/10/halle-attack-homemade-guns-jammed-repeatedly-video-shows> [aplūkots 15.11.2020]
 23. Gun Laws By State: The Complete and Updated Guide. Pieejams: <https://www.gunstocarry.com/gun-laws-state/#ak2> [aplūkots 21.11.2020]
 24. How does Europe compare with the US on gun ownership. Pieejams: <https://www>.

- euronews.com/2019/08/05/which-european-country-boasts-the-most-guns- [aplūkots 02.12.2020]
25. Petzal D. E. A Guide to the Types of Sporting Rifle Actions, 2020. Pieejams: <https://www.fieldandstream.com/photos/gallery/guns/rifles/shooting-tips/2011/07/guide-rifle-actions-bolt-lever-pump-and-semi-auto/> [aplūkots 15.11.2020]
26. Policija konfiscē ievērojamu daudzumu nelegālo ieroču. Pieejams: <https://www.liepajniekiem.lv/tv-kurzeme/sizeti/policija-konfisce-ieverojamu-daudzumu-nelegalo-ierocu/> [aplūkots 29.11.2020]
27. Small Arms Survey, Civilian-held Firearms Numbers, briefing paper june 2018, Pieejams: http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/H-Research_Notes/SAS-Research-Note-9.pdf [aplūkots 30.11.2020]
28. Stewart W.J. Collins Dictionary of Law, Collins, 2006
29. Understanding Firearm Calibers and Gauges - Triangle Shooting Academy. Pieejams: <https://triangleshootingacademy.com/resource-center/understanding-firearm-calibers-and-gauges> [aplūkots 11.11.2020]
30. Webster's New World College Dictionary, 4th Edition., Houghton Mifflin Harcourt, 2010
31. What you need to know about the Government of Canada's new prohibition on certain firearms and devices, Royal Canadian Mounted Police. Pieejams: <https://www.rcmp-grc.gc.ca/en/firearms/need-know-the-government-canadas-new-prohibition-certain-firearms-and-devices> [aplūkots 29.11.2020]
32. 2020 Report. Global Study on Firearms Trafficking., New York, 2020, Pieejams: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Firearms/2020_REPORT_Global_Study_on_Firearms_Trafficking_2020_web.pdf [aplūkots 02.12.2020]

Normatīvie akti

33. The Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, their Parts and Components and Ammunition (Firearms Protocol). General Assembly resolution 53/111 of 9 December 1998. Pieņemts 09.12.1998. [aplūkots 26.11.2020]
34. Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (1957.gada 25.marts). Parakstīts Romā 25.03.1957.
35. Līgums par Eiropas Savienības darbību (1992.gada 7.februāris). Parakstīts Māstrihtā 07.02.1992.
36. Padomes direktīva 91/477/EEK (1991. gada 18. jūnijs) par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 18.06.1991.
37. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/51/EK (2008. gada 21. maijs), ar ko groza

- Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 21.05.2008.
38. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2017/853 (2017. gada 17. maijs), ar ko groza Padomes direktīvu 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Pieņemta 17.05.2017.
39. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 258/2012 (2012. gada 14. marts), ar kuru īsteno 10. pantu Apvienoto Nāciju Organizācijas Protokolā par šaujamieroču, to detaļu, sastāvdaļu un munīcijas nelikumīgu ražošanu un tirdzniecību, kas pievienots Konvencijai pret transnacionālo organizēto noziedzību (ANO Šaujamieroču protokols), un ievieš eksporta atļauju, kā arī importa un tranzīta pasākumus šaujamieročiem, to detaļām, sastāvdaļām un munīcijai. Pieņemta 14.03.2012.
40. Komisijas īstenošanas regula (ES) 2015/2403 (2015. gada 15. decembris), ar ko izstrādā kopīgas pamatnostādnes par dezaktivēšanas standartiem un metodēm, lai nodrošinātu, ka dezaktivētie šaujamieroči tiek padarīti neatgriezeniski neizmantojami. Pieņemta 15.12.2015.
41. Komisijas īstenošanas regula (ES) 2018/337 (2018. gada 5. marts), ar kuru groza Īstenošanas regulu (ES) 2015/2403, ar ko izstrādā kopīgas pamatnostādnes par dezaktivēšanas standartiem un metodēm, lai nodrošinātu, ka dezaktivētie šaujamieroči tiek padarīti neatgriezeniski neizmantojami. Pieņemta 05.03.2018.
42. Ieroču aprites likums, LR likums. Pieņemts 14.03.2019. [aplūkots 10.11.2020]
43. Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums, LR likums. Pieņemts 28.10.2010; zaudējis spēku 10.04.2019. [aplūkots 10.11.2020]
44. Civillikums, LR likums. Pieņemts 28.01.1937. [aplūkots 16.11.2020]
45. Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46), [Kanādas likums]. Pieejams: <https://lawslois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-1.html> [aplūkots 11.11.2020]
46. Firearms Act (S.C. 1995, c. 39) [Kanādas likums]. Pieejams: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/f-11.6/> [aplūkots 30.11.2020]
47. Waffengesetz (WaffG), [Vācijas likums]. Pieejams: http://www.gesetze-iminternet.de/waffg_2002/index.html [aplūkots 11.11.2020]
48. 18 U.S. Code Title 18 Crimes and Criminal Procedure, [ASV likums]. Pieejams: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18> [aplūkots 11.11.2020]
49. Gun Control Act of 1968 (GCA), [ASV likums]. Pieejams: <https://www.atf.gov/file/58141/download> [aplūkots 16.11.2020]
50. National Firearms Act, 26 U.S.C. ,[ASV likums]. Pieejams: <https://www.atf.gov/file/58141/download> [aplūkots 16.11.2020]

Juridiskās prakses materiāli

51. EST 03.12.2019. spriedums lietā C-482/17 Čehijas Republika, ko atbalsta Ungārija un Polijas Republika, pret Eiropas Parlamentu un Eiropas Savienības Padomi, ko atbalsta Francijas Republika un Eiropas Komisija.
52. EST 04.09.2014. spriedums lietā C-543/12 Michal Zeman pret Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Žiline.
53. EST 23.01.2018. spriedums lietā C-267/16 Albert Buhagiar u.c. pret Minister for Justice.

Bakalaura darbs „Šaujāmieroču kontrole Eiropas Savienības tiesībās” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Ansis Plūksna (personiskais paraksts) _____.12.2020.

_____ darbu aizstāvēšanai
Vadītājs: Doc. Arnis Buka (personiskais paraksts) _____.12.2020.

Recenzents:

Darbs iesniegts Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā _____.12.2020.

Dekāna pilnvarotā persona:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē
2021. gada _____. _____